

Kroniek

Historische Vereniging Voorst

IN DEZE KRONIEK ONDER MEER:

- **LEZING 7 OKTOBER**
- **DE MOMMENHOEVE**
- **HET NOETELSVELT**
- **RESTAURATIE TUINMANSWONING**
- **ROMEINS GELDERLAND**
- **UITNODIGING ALGEMENE
LEDENVERGADERING 28 OKTOBER**

Jaargang 44 - 2021 - Nummer 3

HISTORISCHE VERENIGING VOORST

Opgericht 18 december 1975

ERELEDEN

B. ten Bosch, J. Groenenberg, Mr. J.H. Hermesen,
J. Lubberts†, J.A.M. Schutte-Geurtsen,
W. Wassink, B. van de Zedde

DAGELIJKS BESTUUR

Fred van der Vegte, **voorzitter**
Verdijkstraat 20, 7391 SG Twello
voorzitter@historischeverenigingvoorst.nl
Gerrit Rutgers, **secretaris**
Badijkstraat 58, 7391 HE Twello
secretaris@historischeverenigingvoorst.nl
Bert Nollen, **penningmeester**
Tuinstraat 50, 7383 XD Voorst
penningmeester@historischeverenigingvoorst.nl
Gé Veen
Domineestraat 4, 7391 GG Twello
Henk Wolters
Beentjesweg 8, 7396 PD Terwolde

KVK EN BETALINGEN

KvK nummer 40102879
Betalingen uitsluitend via Rabo-rekening-
nummer NL80 RABO 0362 8092 67

WERKGROEPEN EN CONTACTPERSONEN

Coördinatie studieruimte

Gerrie Groenewold: info@
historischeverenigingvoorst.nl

Bibliotheek: Gerard Vrieling: info@
historischeverenigingvoorst.nl

Werkgroep documentatie

Henk Karrenbeld: info@
historischeverenigingvoorst.nl

Fotogroep: Jack Damen:

info@historischeverenigingvoorst.nl

Ledenadministratie

Ab Peppelenbos: administratie@
historischeverenigingvoorst.nl

Contact leden en vrijwilligers

Henk Wolters:
info@historischeverenigingvoorst.nl

Lezingen

Gé Veen: info@historischeverenigingvoorst.nl

Tweede Wereldoorlogarchief

Bertus ten Bosch: info@
historischeverenigingvoorst.nl

Webmaster: Wim Wassink:

www.historischeverenigingvoorst.nl

Werkgroep genealogie

Auke Vlietstra: genealogie@
historischeverenigingvoorst.nl

Redactie Kroniek

Martin Rothengatter: kroniek@
historischeverenigingvoorst.nl

GEMEENTEARCHIEF VOORST

Bezoekadres:
Hietweideweg 20, 7391 XX Twello
gemeentearchief@voorst.nl

Afbeelding omslag: Tuinmanswoning Grote Noordijk

Druk: Print&more

Oplage: 750 stuks

*Algemeen Nut
Beogende Instelling*

ANBI

GIFTEN EN SCHENKINGEN

De Historische Vereniging Voorst is een Algemeen Nut Beogende Instelling, een zogenaamde ANBI. Met een schenking aan de Historische Vereniging Voorst steunt u niet alleen onze vereniging, maar kunt u ook profiteren van een belastingvoordeel. Dat voordeel is zowel van toepassing bij een eenmalige gift als bij een periodieke schenking. Via het mailadres penningmeester@okvvoorst.nl kunt u een onderhandse verklaring voor periodieke schenking ontvangen.

INHOUD

KRONIEK JAARGANG 44 2021 NUMMER 3

2	Van het bestuur	Bestuur
3	Agenda	Gé Veen
4	Kroniekpost	Martin Rothengatter
8	Reacties van lezers	Redactie
12	De Mommenhoeve	Henk Karrenbeld
16	De geschiedenis van een boerderij in Noord-Empe	Ineke van der Vegte
23	Waterstof	Huib van Maaren
27	Ambtenarenreglement voor Voorst	Paul van Dun
26	Een pater van het Wezeveld	Riet Faas-Hagen
28	Hoe de familienaam Velthuis Veldhuis werd	Gert Gootjes
29	Restauratie tuinmanswoning op de Grote Noordijk	Martin Rothengatter
32	Romeins Gelderland	Erfgoed Gelderland
34	Verdedigingswerken langs de IJssel	Norman Boekhout sr.
39	Uitnodiging Algemene Ledenvergadering	Bestuur
40	Jaarverslag 2020	Bestuur
41	Voorstel contributieaanpassing	Bestuur
42	Financieel Jaarverslag en begroting 2021	Bestuur
43	Bij een oude ansicht	Hanneke Haaksma

BEZOEKERS- EN STUDIERUIMTE

Postadres: Postbus 170, 7390 AD Twello
Bezoekadres: Dorpsstraat 11a
Ingang aan de Dorpsdwarstraat
Geopend: dinsdag en woensdag van 9.00 tot 16.00 uur en verder op afspraak
Telefoon: 0571-277090
Mail: info@historischeverenigingvoorst.nl
Website: www.historischeverenigingvoorst.nl

LIDMAATSCHAP

De jaarcontributie bedraagt € 20,00 per persoon; voor gehuwden of partners woonachtig op hetzelfde adres € 25,00
Aanmelding lidmaatschap en wijzigingen van adres en/of lidmaatschap via administratie@historischeverenigingvoorst.nl

REDACTIE KRONIEK 2021-03

Martin Rothengatter (eindredactie en opmaak),
Gerrie Groenewold, Ineke van der Vegte-van Asselt en Elsbeth Volker m.m.v. Frans C. Nelis (corrector)

REACTIES EN KOPIJ

kroniek@historischeverenigingvoorst.nl
Nieuwe kopij inleveren voor 15 november 2021

KRONIEK

Kroniek beoogt een breed georiënteerd informatiemedium van de Historische Vereniging Voorst te zijn, een kwartaalblad van en voor de leden. Het verschijnt in de maanden maart, juni, september en december.

De redactie behoudt zich het recht voor om aangeboden artikelen - in overleg met de auteur - aan te passen. Daarnaast is de redactie niet verantwoordelijk voor onjuistheden en/of achterhaalde situaties in aangeleverde stukken. Aanvullingen, reacties en/of correcties zijn altijd welkom. De auteursrechten op gepubliceerde foto's berusten te allen tijde bij de rechthebbende. Noch de Historische Vereniging, noch de redactie van de Kroniek aanvaardt aansprakelijkheid voor onrechtmatig gebruik van (foto)materiaal dat door derden ter publicatie is aangeboden. Gehele of gedeeltelijke overname van artikelen is alleen toegestaan met goedkeuring van de redactie en de betreffende auteur(s).

VAN HET BESTUUR

BESTE LEDEN,

Betere tijden zijn aangebroken! De studieruimte is weer open, de medewerkers kunnen weer, met wat aanpassingen, aan de slag en bezoekers zijn, mits aangemeld, weer welkom.

Het lezingenprogramma gaat ook weer beginnen - zie elders in deze Kroniek.

Op 28 oktober wordt de algemene ledenvergadering gehouden. Wij hopen dat veel leden aanwezig willen en kunnen zijn. Het programma is erg de moeite waard - zie elders in deze Kroniek.

Aansluitend aan de vergadering worden twee presentaties gegeven: over het verloop van de bevrijding in 1945 aan de hand van filmbeelden van het Canadese leger en een audiovisuele presentatie met een reconstructie van de bevrijding van de gemeente Voorst.

Onze tweemaandelijks brainstorm bijeenkomsten zijn weer begonnen. Alle medewerkers worden hiervoor uitgenodigd

en wij bespreken dan ideeën, plannen en voortgang van het werk.

Onlangs hebben wij besloten om zoveel mogelijk projectgewijs, in kleine groepjes, alle gegevens van bepaalde onderwerpen te verzamelen, controleren, archiveren en voor de website geschikt te maken.

Op onze bijeenkomsten bepalen we welke onderwerpen bewerkt zullen worden. Zo ontstaat een portefeuille van onderwerpen waar iedereen aan kan meewerken - ook nieuwe medewerkers!

Mocht u interesse hebben om hieraan mee te werken, laat ons dat weten. U bent van harte welkom!

Graag tot ziens.
Het ga u goed.

AGENDA LEZINGEN

Door Gé Veen

Na ruim anderhalf jaar strenge Coronamaatregelen is door versoepelingen de weg weer vrij om onze lezingen op te starten, uiteraard onder de geldende RIVM voorschriften.

Op donderdag 7 oktober starten we met de uitgestelde lezing in het kader van 75 + 1 jaar bevrijding.

SABOTAGEGROEPEN 1942

In de zomer en het najaar van 1942 werd de IJsselstreek opgeschrikt door twee spoorwegaanslagen en een groot aantal brandstichtingen. Verantwoordelijk hiervoor waren sabotagegroepen in Deventer en de gemeente Voorst. Zij onderhielden nauwe contacten en maakten deel uit van een landelijk netwerk. In oktober van dat jaar bereikten deze acties het hoogtepunt. Lange tijd wisten de Duitsers niet waar ze de daders moesten zoeken. En toen sloeg het verraderlijke noodlot toe.

Historicus Johan van der Veen houdt op donderdag 7 oktober 2021 een lezing over deze groepen.

Op basis van uitvoerig onderzoek, onder meer in nog niet eerder geraadpleegde bronnen, zal hij ingaan op:

- De acties van deze groepen in onze regio, waaronder de spoorwegaanslagen bij Twello en de brandstichtingen in hooi- en korenrijten;
- De rol van Toon Kleinbussink, Gerrit Jan van 't Einde, Kees Lugthart, de mystrieu

ze Frans de Wit en de SD-inspecteur Berends;

- De reactie van de bezetter, waaruit blijkt dat deze de acties zeer hoog opnam;
- De samenstelling van de groepen;
- De samenwerking met de Nederlandse Volksmilitie in Rotterdam en de Hazemeijer Groep in Hengelo;
- Het verraad van binnenuit;
- De noodlottige afloop.

LOCATIE EN AANMELDEN

Brasserie Korderijk Stationsstraat 31 Twello. Ingang aan de linkerzijde.

Aanvang: 19.30 uur

Aanmelden voor deze lezing is verplicht via info@HistorischeVerenigingVoorst.nl of telefoonnummer 0571-277090

Toegang zowel voor leden als niet-leden gratis.

Aanslag met explosieven op 13-10-1942 bij kilometerpaal 11.8 te Twello

Bron: Utrechts Archief, catalogusnummer 807695:

KRONIEKPOST

Martin Rothengatter

INZAMELEN LEGE CARTRIDGES.

Tot voor kort zamelden we bij de Historische Vereniging Voorst lege cartridges in. We zijn daar mee gestopt omdat de meeste cartridges die we kregen niet meer geschikt zijn om opnieuw te vullen. Vanaf heden kunt u deze het best inleveren bij de bekende inzamelpunten.

NAOBER

Het verhaal 'Zo maar een foto' dat in het vorige nummer van Kroniek stond, is door de schrijvers doorgestuurd voor publicatie in het tijdschrift Naober. Naar aanleiding van dit verhaal kwamen verschillende reacties die elders in dit nummer van Kroniek zijn opgenomen.

DE ELF MARKEN

In de nieuwsbrief van De Elf Marken lezen we over de Martinuskerk in Warnsveld het volgende: 'De Martinuskerk in Warnsveld bestaat al meer dan 900 jaar. Dat blijkt uit een oorkonde uit 1121 waarin Bisschop Godebaldus van Utrecht verregaande rechten aan de kerk verleende. In die tijd was de Martinuskerk kennelijk een van de belangrijkste kerken in deze omgeving.

Zeer waarschijnlijk hebben in de middeleeuwen ook mensen vanuit omliggende plaatsen gebruik gemaakt van deze kerk'.

'ONZE' BERTUS KREEG EEN LINTJE!

Vanwege de coronamaatregelen geen grote feestelijkheden toen Bertus ten Bosch door burgemeester Penninx een lintje kreeg uitgereikt. De burgemeester sprak hem vanuit de voortuin toe. "Ik ben hier vandaag in klein gezelschap om stil te staan bij een voorbeeld van een geweldige vrijwilliger als typerend voorbeeld voor jong en oud, voor man en vrouw, op vele niveaus en bij vele organisaties, waarop wij allemaal heel trots mogen zijn.

Dat kleine gezelschap viel nog mee. Natuurlijk waren zijn kinderen en kleinkinderen ook aanwezig en om het niet helemaal ongemerkt voorbij te laten gaan, vormde een groep van vrijwilligers van onze club een erehaag met bloemen en bubbels. Uiteraard allemaal op afstand aan de overkant van de straat. Penninx: "

"Vandaag mag ik hier Bertus, die zich persoonlijk bijzonder verdienstelijk heeft gemaakt voor de gemeenschap van de gemeente Voorst, in het zonnetje zetten.

Hallo JUMBO
Twello, Michiel de Ruyterstraat 101 Binnendijk

Als 13-jarige jongen begon u in de oorlog brokstukken, die na hevige gevechten waren achtergebleven, te verzamelen. In 1977 maakte u aan de keukentafel een begin om alle bruikbare artikelen die u in die tijd had bijeengebracht, te rubriceren. Inmiddels bent u ruim 25 jaar vrijwilliger bij de Oudheidkundige Kring Voorst te Twello. U zet zich vooral in voor het opbouwen en bijhouden van het oorlogsarchief met een unieke verzameling. U kunt door alles wat ik heb gezegd zeker worden gekwalificeerd als 'iemand die zich geruime tijd ten bate van de samenleving heeft ingespannen of anderen

daartoe heeft gestimuleerd'. Ik ben blij u te mogen zeggen dat Zijne Majesteit de Koning U, meneer B. ten Bosch, voor uw bijzondere inzet heeft benoemd tot Lid in de Orde van Oranje-Nassau."

De aanwezigen mochten proosten op Bertus en iedereen had een paar tulpen voor Bertus, die samen een groot oranje boeket vormden.

Bovendien kreeg hij van het bestuur een feestelijke taart met zijn foto aangeboden.

Bertus ten Bosch, naast burgemeester Penninx, werd toegezongen door zijn collega's van de Historische Vereniging Voorst

expert **Twello**

GEWORTELD IN WILPSE KLEI

Lidy Klein Holkenborg en fotograaf Evert van de Worp maakten samen met bewoners een boek over de Wilpse Klei. Het IJssellandschap is er op zijn mooist en een groeiende stroom fietsers en wandelaars geniet ervan. Vanuit het hele land komen hier nog steeds mensen de bevrijding van de tweede wereldoorlog herdenken. Wat hield deze gemeenschap de afgelopen eeuw bezig? Hoe redden de bewoners zich als de IJssel hun leefgebied overstroomt? Hoe komen de bewoners tegenwoordig aan de kost? Voor welke uitdagingen staat dit bedrijvig volkje? Dit boek schetst er een beeld van.

INTERESSE IN GEWORTELD IN WILPSE KLEI?

Het boek is te bestellen bij de vereniging Ruimte voor de Wilpse Klei.

Stuur een mail met uw contactgegevens naar wilpseklei2021@gmail.com

Het boek is voor € 25,00 te koop bij onder andere: Boekhandel Oonk, Twello; De Kribbe, Weerdseweg 6a; Moria Boerderijwinkel, Oyseweg 7 ;Bonhof, Zonnenbergstraat 46; Plus Imanse, Klarenbeek; Coop Versluis, Voorst; Coop De Lelie, Terwolde.

ONTVANGEN VOOR DE BIBLIOTHEEK

Van de bibliotheek Twello via dhr. Wolters ontvangen: 'Ochtendpost'- 28 persoonlijke verhalen in coronatijd.

Deventer Jaarboek 2021 is in te zien in de bibliotheek.

ONTVANGEN

Van **Erna Gruntjes** hebben we ontvangen een kopergravure van het Holthuijs ge-

maakt door H. Spilman (1721 – 1784). Hij was een leerling van Abraham de Haan de Jonge. Te bezichtigen op het kantoor van de Historische Vereniging.

Van **Mevrouw Kiffen-Spijkerman** uit Lochem: een aantal oude ansichtkaarten met dorpsgezichten uit Twello, Wilp en Voorst. Van een anonieme gever: een aantal oude ansichten uit Twello en een mapje met mini-ansichten van Apeldoorn.

Op 13 juli ontvingen we een exemplaar van de Friesche Courant van woensdag 4 april 1945 handelend over de bevrijdingsacties van de geallieerden. Tevens was daarbij gevoegd een exemplaar van De Koerier, het berichtenblad van 'Je Maintiendrai', dat in de eerste alinea melding maakte van het plotselinge overlijden van president Franklin Delano Roosevelt op 12 april 1945. Diezelfde nacht is de vice-president Truman beëdigd als 33e president van de USA. We troffen deze berichten aan in onze brievenbus. De afzender was echter vergeten zijn/haar naam erbij te vermelden en wordt daarom langs deze weg bedankt.

Van de **familie Key** die woont in Hackforts Veenhuis aan de Iordensweg in Twello kregen we een prachtige kaart. Jaren geleden deed dit pand dienst als kantoor van het waterschap. In het dossier dat zij van de vorige bewoners kregen zat een kadastrale kaart van 1 bij 2 meter in kleur van het hele gebied dat onder het waterschap IJssel viel. De kaart is op linnen gedrukt en is gedateerd 1879. De familie heeft ons deze kaart aangeboden. De kaart wordt ingelijst

en krijgt een mooie plaats op ons kantoor en is aldaar te bezichtigen. Al vast een foto als voorproef.

Van de **familie Daan** ontvingen wij het in eigen beheer uitgegeven boek 'Het kleedje'. Dit handelt over een geborduurde fries, die in het buiten 'Het Schol' aan de muur heeft gehangen. Het Schol staat aan de Wilpse dijk komend vanaf Wilp links net na het tuincentrum. Het stelt de ont-

wikkeling van de mensheid op aarde voor. De fries is indertijd geborduurd door mevrouw Tiets Daan. De fries hing aan een rail de gehele kamer rond langs de muur tegen de zoldering. Het geheel was 32 meter lang en 45 centimeter hoog. Een heel werk dus om dit te borduren. Het is geborduurd met DMC-garen op grijs linnen. Onderlangs loopt de tijdlijn van Genesis (de schepping) tot 1950. Het is geborduurd in de periode van 15 oktober 1953 tot 1 maart 1959.

Boven langs het plafond hing de fries

het kleedje

De voorkant van het boek dat we kregen van de familie Daan getiteld 'Het Kleedje'

De op linnen gedrukte kaart uit 1879 van het Polderdistrict Veluwe

REACTIES VAN LEZERS

OP HET VERHAAL VAN DOKTER PENNINK KWAM EEN REACTIE VAN JACK DAMEN.

"Ik heb je verhaal met belangstelling gelezen. Ik heb nog wat aanvulling met betrekking tot zijn werkzaamheden. Hij was raadslid en wethouder voor de gemeente Voorst van 15 september 1855 tot 4 september 1860. Hij moest met deze werkzaamheden stoppen wegens ziekte.

Overig: Hij is geboren op 17 oktober 1795 te Enschede. Overleden 12 maart 1877 te Twello. Hij woonde op A42 (Beekwolde). Hij was Rooms Katholiek en van beroep medicinae doctor. Het zou interessant zijn om eens na te gaan wat hij in die periode voor onze gemeente betekend heeft. Helemaal zijn de raadsnotulen uit die periode niet direct beschikbaar in het gemeentearchief. Mogelijk zijn die nu wel in te zien in het Gelders Archief te Arnhem."

AANVULLING AUTEUR

Er is ook meteen al een aanvulling van de auteur beschikbaar met betrekking tot het woonhuis van Jan Jacob Pennink.

"Uit ons onderzoek is gebleken dat dokter Pennink de bouwer is geweest van het huis Beekzicht, later genoemd: Beekwolde, later kwam er op deze plaats Eureka en nog later heette dit huis De Witte Brug. Volgens het Bevolkingsregister van de gemeente Voorst heeft Jan Jacob Pennink echter alleen gewoond op de Rijkstraatweg A42 en dat is de Grote Bijvank."

BOUW POLITIEBUREAU DUISTERVOORDSEWEG

Een lezer van Kroniek meldde terecht dat op de binnenkant van de omslag bij het kopje 'afbeelding omslag' staat dat het politiebureau in 1920 gebouwd is. Dat is niet correct. Het moet 1932 zijn.

REACTIE OP 'ZO MAAR EEN FOTO'.

We kregen een reactie van mevrouw Anne Margriet Dijkstra-van den Beld op het verhaal in Kroniek 2 van 2021 'Zo maar een foto'.

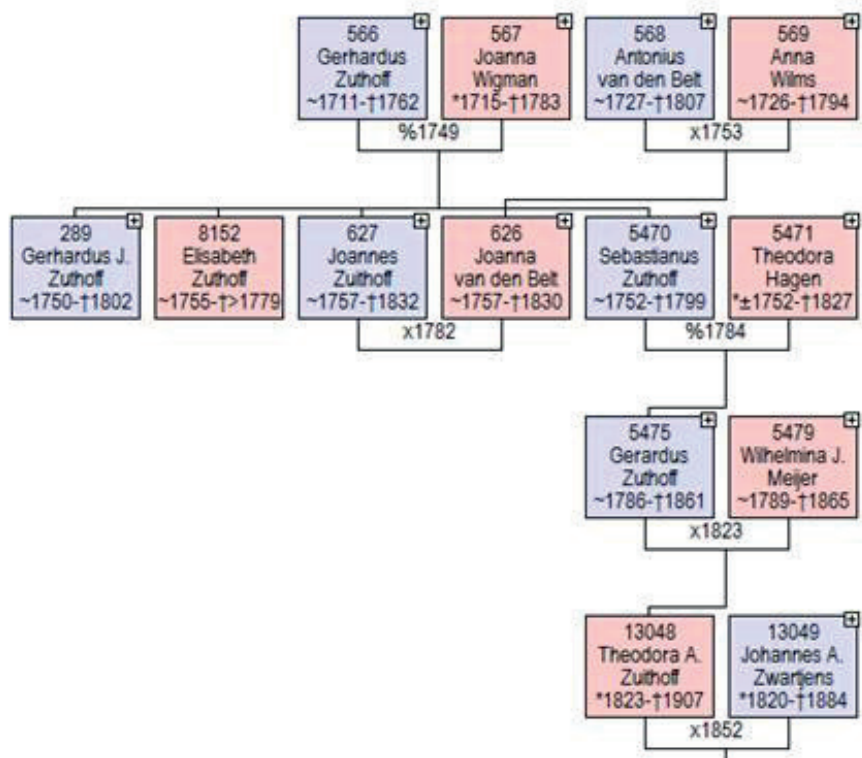
"Geachte redactie, Naar aanleiding van het bijzonder leuke en interessante artikel 'Zo maar een foto uit Voorst', in de laatste uitgave van de Kroniek, wil ik graag het volgende laten weten. Er wordt gesproken over enige twijfel ten aanzien van de verwantschap tussen Jan Zuithoff van de Oye en Gerrit Zuithoff, die pachter was van De Konijnenbosch in Voorst. Door middel van onderstaande uitleg wil ik daar graag meer helderheid in brengen.

De bedoelde Jan Zuithoff (nr. 627), landbouwer op de Oye, was getrouwd met Joanna Teunis van den Belt (nr. 626). Zijn ouders zijn Gerhardus Zuthoff (nr. 566), landbouwer op De Konijnenbosch en Joanna Jansen Wigman (nr. 567). Het echtpaar woont na het trouwen op 't Erff voor Wilp, vallend onder het Rot, waarvan zijn broer Gradus rotmeester was.

Erve 'de Oye' is op 5 december 1812 door Jan en Joanna gekocht van het echtpaar Johannes Henricus Berns (medicinae doctor) en Getruida Jozina Heinsius woonachtig

te Brummen, beschreven bij notaris Valckenier te Brummen. Dit is te vinden in de akte betreffende de inzet tijdens de openbare verkoop van De Oye op 9 april 1835 (GA 0168 Not.Arch. Standplts Twello. inv. 1386-0457 Akte 81). Op 9 en 23 april in 1835, (inzet resp. definitieve toewijzing) wordt erf en goed De Oye plus de Oyer tiende door de erfgenamen verkocht voor

f. 16.500,= (GA. Not. Arch. Twello 0168 inv. 1386 A. 81 en 102) aan de heer Stewart Jean Bruce, particulier te Deventer . Voor verwantschap zie het bijgevoegde schema. Hopelijk heb ik hiermee een stukje onduidelijkheid kunnen wegnemen". Met vriendelijke groet,
Anne Margriet Dijkstra-van den Beld

NAWOORD OP ARTIKEL 'EEN LANDBOUWTENTOONSTELLING BIJ DE ZUTPHENBOER IN 1897' VAN FENNEKE EN MARTEN BRASCAMP

In Kroniek 2021-01 schreven we over de landbouwtentoonstelling die in 1897 bij de Zutphenboer werd georganiseerd. Er

waren bekroningen in de categorieën paarden, rundvee en landbouwwerktuigen. Bij het concours voor het 'beste en

BRASSERIE - RESTAURANT

SINDS 1916

KORDERIJNK

Altijd de juiste sfeer

Stationsstraat 31

7391 EH Twello

0571 271851

info@korderijnk.nl

www.korderijnk.nl

DE TUINEN VAN
BOSCH
Natuurlijk!

Hoveniersbedrijf

Koppelstraat 42

7391 AK Twello

T 0571 27 04 73

info@detuinenvanbosch.nl

volg ons:

detuinenvanbosch.nl

AMBACHTELIJKE
BAKKERIJ
BRIL

De lekkerste
gevulde koeken,
Krentenbrood en Speculaas

Het ruim twee eeuwen oude pand van bakker Bril is nog steeds (na enkele verbouwingen) in gebruik.

Het pand staat op de monumentenlijst. De bakkerij bestaat meer dan 150 jaar en zoon Paul is de 5e generatie Bril.

Het bedrijf is tegenwoordig uitgebreid met een koffie/theeschenkerij waar fietsers en wandelaars een welkome pauze kunnen houden.

De bakkerij is geregeld doel van excursies. Er gaan dan stevast eigengemaakte producten mee naar huis.

Foto uit 1960, bakker Bril met de bestelauto op weg om brood te bezorgen

Bakker Bril Voorst

Rijksstraatweg 24, 7383 AR Voorst, 0575-501271

www.bakkerijbril.nl

info@bakkerijbril.nl

schoonste tuigpaard' was de eerste prijs een kunstvoorwerp dat werd uitgelooft door mevrouw Van Weede. De prijs ging naar Gerhardus Hendrikus Zwartjens van 't Hoen. De tweede prijs werd aangeboden door Alexander baron Schimmelpenninck van der Oije en ging naar de weduwe Dora Zwartjens-Zuidhoff van de Konijnenbosch. De prijzen waren kristallen bonbonnières met een zilveren knop en een afdekplaatje op het deksel.

Ze waren beide gegraveerd met **LANDBOUWTENTOONSTELLING AFDEELING VOORST-WILP 1897'.**

Boven: Het ongeschonden exemplaar. Het is rond en heeft een diameter van ongeveer 10 centimeter met boven op het deksel de inscriptie

De prijzen bevinden zich nog steeds in de Zwartjens-familie. Van ovale bonbonnière bestaat alleen nog een klein gedeelte en de knop en deksel als geheel zoals afgebeeld.

Het tweede exemplaar is ongeschonden. Het is rond en heeft een diameter van ongeveer 10 centimeter.

Zilveren knop en afdekplaatje van de oorspronkelijke ovale bonbonnière.

Verschillende generaties Zwartjens-kinderen speelden met het deksel, waardoor het kristal van de deksel en de bonbonnière uiteindelijk verloren ging.

DE MOMMENHOEVE ZEEDIJK 29 EN 33 NIJBROEK.

Door Henk Karrenbeld

De boerderij is in 2020 door studenten van de opleiding HBO-archeologie van Saxion Hogeschool, Deventer ten behoeve van het vak 'Historische Archeologie' beschreven. Tijdens dat onderzoek werd aandacht besteed aan de geschiedenis van de boerderij en de bijgebouwen, de geschiedenis en ontwikkeling van het landschap en de eigenaren en bewoners die de boerderij heeft gehad. Uitgangspunt voor het onderzoek zijn de boerderijen in de Gemeente Voorst die voorkomen in de kadastrale atlas van 1832. Onder begeleiding van en in samenwerking met de Historische Vereniging Voorst vond het onderzoek plaats.

Daarna is het aangevuld met gericht onderzoek door vrijwilligers van de Historische Vereniging. Onderstaand de gevonden informatie over de boerderij.

HERKOMST VAN DE NAAM

De ontginningsgebieden in Nijbroek zijn verdeeld in hoeven. Het woord 'hoeve' werd aanvankelijk gebruikt als landmaat. Een 'hoeve' was een gebied van 16 morgen (ongeveer 14 hectare). In de 14e eeuw kregen die gebieden in Nijbroek een veldnaam.

Voor de oorsprong van de veldnaam 'Mommenhoeve' worden als naamgevers

De Mommenhoeve anno 2021

Johan Momme (in een akte van 1469), maar ook Steven Momme van Keken, schepen te Deventer, alsmede de karthuizer monnik Koenraad Momme van het karthuizer klooster Monnikhuizen te Arnhem, genoemd.

Hoe dan ook, feit is dat uit de kadastrale atlas van 1832 blijkt, dat nog een groot gedeelte van het gebied tussen de Zeedijk en de Middendijk, eigendom is van de kerk, de diaconie en de pastoor van Nijbroek en dat die percelen hoofdzakelijk als grasland verpacht worden.

Boerderij De Mommenhoeve is gebouwd op een laag gelegen dekzandrug van de IJssel. Tussen de dekzandruggen ontstond een komgebied met rivierklei. Op de bodemkaart van Nederland staat de grond aangeschreven als droge kalkloze poldergrond met zware zavel en lichte klei.

In het Verpondingscohier van 1648 wordt vermeld dat in het gebied van de Mommenhoeve onder andere '2 campkens en bongertgen van 2 mergen weylants' aanwezig zijn en dat die door en voor de pastoor verpacht zijn. Onder het woord 'campkens' wordt echter in die tijd een stuk omheind, afgeperkt cultuurgrond bedoeld en geen boerderij.

In het Haardstedenregister, tevens de Volkstelling van 1749 wordt de naam van de boerderij helaas niet vermeld. Ook in het doopboek en overlijdensboek van de kerk van Nijbroek is in die periode geen informatie aanwezig die naar de boerderij verwijst.

De oorspronkelijke datum van de bouw

wijst in de richting van begin 18e eeuw.

EERSTE VERMELDING

De eerste naamsvermelding van de boerderij vinden wij in augustus 1807. In een zogenaamd Protocol van Bezwaar van Nijbroek (voorloper van de notariële akte) wordt op 20 augustus 1807 gemeld dat 'het erve en katerstede de Mommenhoeve aan de Zeedijk' door Roelof Willems in Welsum 'aan Jan Janssen, Zedijk voor 1200 gulden wordt verkocht'.

In een door notaris P.P. Everts opgesteld testament voor dezelfde Jan Jansen van 9 januari 1816, worden legaten opgenomen voor zijn zusters Anneke, gehuwd met Jan Pries en Jenneken, gehuwd met Hendrik Westenbroek alsmede voor de Hervormde Diaconie te Nijbroek van 50 gulden. De legaten uit te keren binnen 1 jaar na zijn overlijden.

Voorts is in het testament opgenomen dat Janna Derks, zijn dienstmeid, naast een legaat van 50 gulden, een melkkoe van 4 jaar, een bed met toebehoren en het vruchtgebruik van het huisje, genaamd 'het Nieuwe huisje', krijgt. Dat huisje, op Zeedijk nummer 33 en grenzend aan het houtgewas van Jan Kars, naast het 'grote huis' op de Mommenhoeve, op Zeedijk nummer 29 en 31, mag Janna levenslang bewonen of verhuren. Janna is vanaf 23 maart 1783 gehuwd met Kornelis Jansen tot diens overlijden op 15 januari 1807. Zij blijft tot haar overlijden op 12 december 1836 eigenaar van de (kleine) Mommenhoeve en blijft daar ook wonen. Het is niet geheel duidelijk of Jan Jansen zelf ook op de Mommenhoeve heeft gewoond.

Volgens een notariële akte van notaris Everts verpacht hij namelijk op 1 februari 1817 de helft van de katerstede aan Peter Derks en de andere helft aan Aalbert Jans voor 30 gulden per jaar voor de duur van 3 jaar, ingaande petri (februari) 1817.

Aan het eind van het jaar 1817 is Jan Jansen echter overleden en verkopen zijn erven de boerderij aan veldwachter Hendrik Westenbroek en diens broer landbouwer Cornelis Westenbroek.

De koopsom is niet bekend, maar de veldwachter is aan Jan Slijkhuis en Willem Hulshof, diaken van de Ver. Herv. Gemeente van Twello, 200 gulden à 5 % rente schuldig met als onderpand $\frac{3}{4}$ deel van de Mommenhoeve.

Volgens de kadastrale atlas van 1832 is die situatie in dat jaar ongewijzigd.

Hendrik Westenbroek en zijn vrouw Jenneken Jansen, die sedert 25 februari 1798 gehuwd zijn en Cornelis Westenbroek met zijn vrouw Christina Langen, sedert 4 november 1808 gehuwd, bewonen de 'grote' Mommenhoeve. Hendrik in huis en erf op het huidige huisnummer 29 en Cornelis in het huis, erf en schuur op nummer 31. Voor het gemeenschappelijk bezit zijn zij een belasting van 9 gulden per jaar verschuldigd. Janna moet volgens de Kadastrale Atlas voor haar huis 6 gulden belasting betalen.

In 1837 verkoopt Cornelis Westenbroek 'het erve en goed Mommenhoeve met twee huizen, (huisnummer 29 en 31) schuurtje en bouwland' aan Tiemen Tiemens uit Nijbroek.

De koopsom bedraagt 410 gulden. Tiemen neemt daarvoor een hypotheek op van

600 gulden

à 4½ % rente, bij Gijsbert Albers Weslier en Jantje Jansen-Adelaarhof.

Onderpand: de helft van het onverdeelde goed De Mommenhoeve.

Tiemen Tiemens, geboren in 1797 is klompenmaker en sedert 4 november 1826 gehuwd met Wendeltjen Hofmeijer. Hij en zijn vrouw krijgen tussen 1827 en 1840 vier dochters en een zoon, waaronder als laatste op 11 maart 1840 dochter Jannetje. Zijn vrouw sterft helaas op 20 maart 1840.

Tiemen hertrouwt met Jenneken Oosterbroek en overlijdt zelf op 4 juli 1884.

Volgens een topografische kaart van 1850 – 1865 is de 'kleine' Mommenhoeve op nummer 33 in die tijd naar achteren verplaatst. Ook die boerderij wordt in 1857 door Tiemen Tiemens gekocht.

In 1865 is huisnummer 31 niet meer aanwezig.

In 1880 wordt klompenmaker Hendrik Hofmeijer, geboren 6 april 1830, eigenaar en bewoner van nummer 33. Hij woont er met zijn vrouw Berendina Herms, geboren 18 juli 1830, zijn twee dochters en twee zoons en drie personen inwonend personeel.

Hendrik Hofmeijer overlijdt op 16 augustus 1916, nadat zijn vrouw op 17 februari 1916 was overleden.

In het Deventer Dagblad van 20 april 1912 maakt notaris H.H. Everts te Twello bekend dat 'het plaatsje de Mommenhoeve' van Hk. Hofmeijer is ingezet op 2100 gulden. Hermen Huiskamp, bijgenaamd 'de Pruus',

en zijn echtgenote worden in 1913 de eigenaren van de boerderij voor een koopsom van 2800 gulden. Zij bewonen de boerderij, beginnen een fruitbedrijf en verkopen het fruit op de diverse weekmarkten, zoals die in die tijd onder meer in Deventer, Apeldoorn en Epe plaatsvonden.

In 1926 wordt de familie Beekman, eigenaar van nummer 29. Zij beginnen een gemengd bedrijf, met de nadruk op fruit- en groenteteelt. Ook die familie verkoopt de producten op de diverse weekmarkten en levert de melk aan de Coöperatie te Terwolde. Deze werkzaamheden worden tot 1975 voortgezet.

Zij verhuren ook een deel van de boerderij aan de familie Troost, man, vrouw en twee kinderen, en aan de familie van Eek, man, vrouw en een kind. In 1951 wordt Gerrit Jacob Buitenhuis met zijn vrouw eigenaar en met zijn vrouw en twee dochters de bewoners van nummer 33.

In 1968 wordt de boerderij te koop aangeboden. Aart Henrich Rengersen en zijn echtgenote Cornelia Jacoba Caron worden de eigenaren en bewoners. Zij renoveren het pand en verbouwen het tot een woonboerderij en wijzigen de structuur van de aanwezige boomgaard door aanplant van walnootbomen.

De boerderij 'de grote Mommenhoeve' op nummer 29 is in 1975 door vererving overgegaan op de huidige bewoners. Het gemengd bedrijf wordt dan niet meer voortgezet. Thans is het een hoveniersbedrijf.

De huidige eigenaren van boerderij 'de kleine Mommenhoeve' op nummer 33, hebben de boerderij aan hun eisen aangepast, exploiteren een minicamping en plukken, naast hun werkzaamheden op gebied van advisering en consulting, thans nog de vruchten van de aanplant van de walnootbomen. De percelen achter de boerderijen tot aan de Middendijk, de kern van het dorp Nijbroek en langs het geasfalteerde kerkenpad, zijn nog steeds bezit van de kerk van Nijbroek.

De tot woonboerderij verbouwde Mommenhoeve

DE GESCHIEDENIS VAN EEN BOERDERIJ IN NOORD- EMPE “HET NOETELSVELT”

Samenvatting door Ineke van der Vegte

De voorouders van Ans Burie-Gotink en hun voorgangers hebben bijna tweehonderd jaar op het Noetelsvelt gewoond en gewerkt. Daar kwam een eind aan in 1976.

Ans schreef over Het Noetelsvelt en liet het manuscript na toen zij stierf op 14 december 2019. Zij schreef al eerder over de bewoners van de Garelaer, een boerderij in de buurtschap Appen op de grens van de kerspelen Voorst en Beekbergen. Op dit erf de Garelaer of Goirle was haar grootmoeder Aaltje Hofenk geboren.

Het manuscript is door de Historische Vereniging Voorst bewerkt en als boekje uitgegeven, ‘Het Noetelsvelt en zijn bewoners’. In het boekje zijn ook enkele mooie aquarellen van Ans Burie-Gotink opgenomen. Van het boekje zijn nog enkele exemplaren te koop bij de Historische Vereniging Voorst.

Hier volgt een samenvatting van het boekje, in grote lijnen en een inblik in het familielevens met alle lief en leed en het geeft een blik op de Duitse geschiedenis die doorwerkte tot in het Noetelsvelt.

NOETELSVELT ALS VELDNAAM

Er wordt verondersteld dat de naam vooral een aanduiding is van de gesteldheid van het terrein met een verwijzing naar de begroeiing. Er zijn ook nu nog moerassige gedeelten met ruigtes en waarschijnlijk waren er of zijn er nog steeds notenbomen en hazelaars. Veel boerderijen ontleen hun naam aan een veldnaam uit de periode dat veel grond nog niet ontgonnen was en de dorpen klein waren. In 1716 waren er nog maar 16 huizen in Voorst.

Het Noetelsvelt behoorde bij het landgoed Barwoldink. Dat lag op de enk van Voorst.

Boerderij Het Noetelsvelt in 1978

Waar het precies lag, is nog onbekend. Waar het Noetelsvelt lag is wel bekend: Gravenstraat 9.

In 1426 geeft Reyner Berwoldinck een stuk land, het Naelsvelt, in onderpand uit. In 1448 komt in het Thijsboek van Voorst de naam Loesvelt of Noetelsvelt voor als veldnaam en ook Luesvelt, Luisvelt en Noetvelde staan vermeld.

Namen lagen niet vast in die tijd en konden overgaan op andere boerderijen en ze zijn vaak ontleend aan de namen van de bewoners. Namen met -ink- zijn meestal vernoemd naar de eerste eigenaar.

In het archief in Zutphen en in het Tijnsboek Voorst (1357) zijn de namen Barwoldink en Berwoldink te vinden. Verbasteringen komt men ook tegen: Berwolding, Balverdink, Barvink.

DE EIGENAREN VAN BARWOLDINCK EN NOTTELSVELT

Nottelsvelt / Noetelsvelt is een deel van het herengood Barwoldinck. Als eigenaar wordt Barwold of Berwold vermeld.

Uit het markeboek Voorst Noord-Empe is

een lijst namen samen te stellen van eigenaren van hofstede Barvelinck en dat moet haast wel de Barwoldinck hofstede zijn geweest.

Alleen eingegeërfden mochten onroerend goed aan elkaar verkopen. Buitenstaanders kregen alleen een kans door huwelijk onroerend goed te kunnen kopen.

Verbasterde namen van Barwoldinck komen ook voor in Tonden (1333) en in Voorstonden (1491 en 1520).

In de eerste helft van de 17e eeuw werd opdracht gegeven een klein boerderijtje te bouwen in het Nottelsvelt, er wordt aangenomen dat het een Van Soeren was die de opdracht gaf.

1648: In het markeboek van Empe wordt Herman van Soeren als eigenaar vermeld van het huys en hofstede Nottelsvelt. Hij had het geërfd van zijn voorouders.

Herman van Soeren wordt meerdere keren in markeboeken genoemd. Als kerkmeester van Voorst, tot burger aangenomen in Zutphen en als momber van de weeskamer werd hij vermeld.

1714: werd het Nottelsvelt door erfgena-

De hoeven in de marke Voorst en Noord-Empe uit Keunen 2001. Toegevoegd in groen de situering van Het Noetelsvelt

men van Lambert van Soeren verkocht.
 1764: Nottelvelt verkocht aan Roosemaal.
 1796: verkocht aan Alexander Jan Grothe
 1808: verkocht aan Egbert Theodorus Grothe, Alexander Jan Grothe en Louisa Elisabeth Roosmale
 1838: Noetelsvelt verkocht aan Garrit Jan Roosgaarde. Hendrikus Gerlach was pachter.
 1856: verkocht aan Willem Jan Gerlach en Aaltjen Nengerman voor 1700 gulden.

BEWONERS VAN HOFSTEDE NOETELSVELT

Een indrukwekkende geschiedenis ontvouwt zich bij het lezen van dit deel van het boekje.

Mensen trouwden, kregen kinderen, kinderen stierven, de echtgenote stierf en vaak in hetzelfde jaar werd hertrouwd. Dan kwamen alle kinderen van de nieuwe vrouw ook mee en werden er opnieuw kinderen geboren. Soms bestonden die

nieuwe gezinnen uit 10 kinderen of meer. Een huwelijk duurde vaak slechts 10 jaar omdat de partner dan overleed.

Veel voorkomende waren ziektes als rodeloop (dysenterie), tyfus, mazelen en ook cholera. (- Lees het boekje voor details en namen)

Jan Roelofs is de eerste naam van een bewoner die bekend is, hij was pachter (1648).

1726 Rickelt Hendricks; hij trouwde in 1739 (dit was mogelijk al zijn 2e huwelijk) met Berendine Jansen (overleden 1748)

1748 Rickelt Hendriks hertrouwt Maria Jansen

1759 Rickelt Hendriks Nijenhuis overleden, zijn achternaam werd toen vermeld, Maria Jansen hertrouwt Jan Hendrik Sprick of Sprik

1771 Maria Jansen overleden
 Jan Hendrik Sprik hertrouwt Jenneken Willems (overleden 1781?). Nazaten van hen

Het huidige stadsbeeld van Grebenstein in de Duitse deelstaat Hessen

zijn rond het midden van de 19e eeuw naar Amerika geëmigreerd.

Circa 1781 Jan Hendrik Sprik hertrouwt Wilhelmina Waanders Bijvank

1791 Jan Hendrik Sprik overleden

1792 Wilhelmina Waanders Bijvank hertrouwt Derk Gerlach.

Derk was de eerste van 5 generaties Gerlach die op het Noetelsvelt woonden. De laatste Gerlach op de boerderij was Zientje Gerlach, zij overleed in 1954

TIJD VAN GROTE VERANDERINGEN 1750-1820 IN DUITSLAND

Derk Gerlach (1749-1829) werd geboren in Grebenstein in de Duitse deelstaat Hes-

sen. Het regime van het Heilige Roomse Rijk der Duitse Natie (HRR) heerste al 800 jaar met dezelfde regels.

De keizer stond aan het hoofd maar had weinig macht. De werkelijke macht lag bij de landheren van meer dan 100 vrijwel autonome staten. Zij heersten als absolute monarchen. In die tijd werd een tiental jaren durende oorlog uitgevochten tussen de machtige staten Pruisen en Oostenrijk. Vrede kwam er pas in 1763. Grote delen van het Rijk zijn dan verwoest, honderden dorpen onbewoonbaar, velden vernietigd en een half miljoen soldaten en 'civilisten' gedood.

1770, Derk is 20 jaar oud, woont in een verarmd land, hongersnood is een reëel gevaar, dagloners leven permanent op de rand van een bestaansminimum. Er ontstaan voedseltekorten. In Groot-Brittannië zijn de industriële ontwikkelingen al

**Doorn & Van der Haar
Computers**

- Verkoop
- Cloud
- Reparatie
- Onderhoud
- Telefonie
- Netwerken

0578-575856
info@doornvanderhaar.nl

SVR
STICHTING VRIJE RECREATIE

KAMPEREN BIJ DE BOER

camping de Polmate

Melkleenweg 4 Terwolde
info@campingdepolmate.nl www.campingdepolmate.nl

Zedwell
ontdekkend op weg

Ontdekkend op weg

Wij gidsen in het wisselende stroomgebied van de IJssel met dijkhuizen, landgoederen, kastelen en vroege ontginningen van landbouw en veeteelt. Wij laten Veluwe, Salland en delen van de Gelderse Achterhoek zien in ieder jaargetijde en vertellen de verhalen en sagen die in deze gebieden de ronde doen.

Ieder jaargetijde maakt de streek net weer anders. Ontdekken we nieuwe plekken en vergezichten. Boerderijen met lanterkams te kust en te keur. Verhalen van bijzondere momenten, personen en gevechten om bezit. Dat is wat Veluwe, Salland en Gelderse Achterhoek u bieden, eeuwen van grootse waarde voor streek en mens.

"De gids stapt bij u in en neemt de tijd om tijdens de rondrit te vertellen over omgeving en mens."

Een toer duurt maximaal 2 uur.

info@zedwell.nl 06 - 53 67 85 62

www.zedwell.nl

verder, door investeringen van de adel. In Duitsland gebeurde dat niet.

Er komen steeds meer kritische burgers door ambacht en handel, kranten worden gedrukt en uitgegeven, er komen meer schrijvers. Maar zij krijgen geen van allen een politieke rol. Armen in de steden en vooral op het land hebben geen stem en worden als lijfeigenen, als slaven behandeld en hebben nauwelijks voedsel.

1776

De landgraaf van Hessen voert de dienstplicht in. Hij verhuurt zijn leger aan de Engelsen om de opstandige koloniën te bedwingen. Hij beschouwt dat als een bron van inkomsten. Uiteindelijk worden 19.000 jonge mannen als soldaat naar New York getransporteerd om te vechten. De oorlogssituatie en de dienstplicht, de armoede, de slechte economische toestand en de Hessenweg (handelsroute met veel verkeer naar de Achterhoek en IJsselstreek) kunnen de redenen zijn geweest voor Derk om naar Nederland te vertrek-

ken. In 1782 wordt Derk ingeschreven in het kerkelijk register Voorst, hij is dan afkomstig uit Wilp.

VIJF GENERATIES GERLACH OP HET NOETELSVELT

1792: Derk Gerlach, bouwman (= landbouwer), trouwt met Wilhelmina Waanders Bijvank en gaat op het Noetelsvelt wonen. In 1829 overlijdt Derk.

-Hendrikus Gerlach trouwt Frederike Denekamp en na haar overlijden hertrouwt hij in 1839 met Janna Slangewal. Hendrikus overlijdt in 1842.

-Willem Jan Gerlach trouwt Aaltjen Nengerman; Willem Jan overlijdt in 1916.

-Hendrikus Gerlach trouwt Aaltje Hofenk. Hendrikus overlijdt in 1931, oud 75 jaar.

-Bernard Gotink trouwt Zientje Gerlach. Zientje overlijdt in 1964.

Zij woont haar hele leven op het Noetelsvelt.

-Hendrikus Marius Gotink trouwt Bernarda Makkink, ze verlaten het Noetelsvelt in 1976.

De kapconstructie van boerderij 'het Noetelsvelt'

In 1975 wordt het Noetelsvelt verkocht en wordt het hoofdstuk van enkele eeuwen bewoning door één familie afgesloten.

- Lees het boekje voor alle informatie over hun kinderen en alle aankopen en uitbreidingen van hun land. Bijzonder detail is dat het door Bernard Gotink en Zientje Gerlach aangekochte achterste stuk van het Noetelsvelt nu weer teruggegeven is aan de natuur!

VERBOUWINGEN VAN BOERDERIJ NOETELSVELT

De eerste vermelding van een boerderij is in 1648 in het verpondingsregister van de gemeente Voorst. Er zijn helaas geen tekeningen bewaard gebleven van eerdere versies van de boerderijen die er gestaan hebben.

Waarschijnlijk is het een langgerekt, driebeukig hallenhuis geweest. De deel was in het midden, de stallen aan weerszijden als potstal en het woondeel vooraan als los hus.

Typerend voor een hallen hus was het an-

kerbalkgebint. Een eikenhouten ligger als ankerbalk tussen staanders, gebinten, gemonteerd. Met houten pennen, deuvels, werd het in elkaar gezet. Deze constructie werd ook bij het Noetelsvelt toegepast.

De meeste boerderijen hadden een zadeldak en een schuin afgeplatte voor- en achtergevel. Het dak was riet gedekt en er waren lemen vakwerkwanden. De vloer was van leem. Er was geen schoorsteen maar een open vuur en een opening in het dak voor de nok.

- Lees voor meer interessante details het boekje, over de eekschuur, de varkensstal, de paardenstal, met de grote baanderdeuren voor de koets, een Utrechtse tentwagen met 6 zitplaatsen.

Er zijn in de 20e eeuw minstens drie verbouwingen geweest volgens het archief in Voorst.

De oudste tekening dateert uit 1912. Helaas is er geen tekening van de oude situatie, alleen de nieuwe situatie met een dwarshuis. De bovenverdieping was niet

Het nieuwe voorhuis volgens de bouwtekening van 1912

ingedeeld, maar diende voor opslag. Onder het huis was een grote melkkelder waar men zelf boter maakte versierd met een stempel. Dat verkocht Zientje tot 1920 donderdags op de markt in Zutphen. Groenten en fruit werden al op woensdagavond naar de molen in Voorst gebracht. Molenaar Garssen nam het mee naar de markt de volgende dag. Zientje fietste naar de markt of werd gebracht door Bernard met het menwagentje.

In 1932 vond er een grote verbouwing van het achterhuis plaats, de bedrijfsruimte werd vergroot.

In de 2e Wereldoorlog had de familie onderduikers en evacuees uit Arnhem op de boerderij.

Er is ook een tekening van 1949; dat betreft een verbouwing van het voorhuis. Waarschijnlijk is er in 1943 ook verbouwd, tijdens de oorlog dus, maar daar zijn geen tekeningen van. Er zijn ramen aangebracht op de bovenverdieping en er zijn slaapkamers gemaakt. Er blijft een open deel over waar appels gedroogd werden.

Er wordt zelfs een brandmuur aangebracht tussen voorhuis en deel.

Bij tenminste drie verbouwingen is de naam van Leusink opgedoken als timmerman, werkvoorbereider van aanvragen en uitvoerder. Ook de naam Frederik Jan Groot Roessink wordt vermeld als bij de uitvoering betrokken.

In 1949 wonen er tijdelijk vier generaties gelijktijdig in het voorhuis: 'olde opoe' Aaltje Hofenk en opa Bernard, 'kleine opoe' Zientje en Henk met Bernarda en hun twee dochters Jozien en Gerda. Er worden later nog twee dochters geboren.

Dan verandert de situatie in het voorhuis

snel. Opa Bernard overlijdt in 1952, Zientje in 1954 en in 1956 de 93-jarige Aaltje.

HET OUDE ADRES B277 EN HET NIEUWE

Het Noetelsvelt heeft twee huisnummers gekregen 9 en 11. Dat kwam vanwege de dubbele bewoning toen de nieuwe adressering van de gemeente samenviel met de aanvraag voor de verbouwing ten behoeve van twee huishoudens. Het bedrijf wordt in 1975 gesplitst. Henk en Bernarda beginnen iets nieuws. Er komt een nieuwe bedrijfswoning met bijbehorende schuren voor eventueel een varkensfokbedrijf en 10 ha grasland in pacht. In 1976 de nieuwe woning wordt opgeleverd met het adres Gravenstraat 11.

EINDE VAN EEN HOOFDSTUK

Het Noetelsvelt wordt verkocht met 14 ha grond daarbij. Henk overlijdt in 1987 en Bernarda in 1993.

Het hoofdstuk is afgesloten: enkele eeuwen bewoning door één familie van het Noetelsvelt!

Bron:

"Het Noetelsvelt en zijn bewoners. De geschiedenis van een boerderij in Noord-Empe" door A.K. Burie-Gotink, uitgave van de Historische vereniging Voorst 2020.

Van het boekje zijn nog enkele exemplaren te koop bij de Historische Vereniging Voorst.

Dryas octopetala
(zilverwortel). Aquarel
van A.K. Burie-Gotink

WATERSTOF

Door Huib van Maaren

Naar aanleiding van de ontwikkelingen om veel machines op waterstof te laten werken, vertelde ons lid Huib van Maaren het volgende:

“Bijna wekelijks staat er in de krant een artikel over waterstof. Ik denk dan vaak aan mijn vader, die in 1942 als zilversmid dit gas moest gebruiken.

Wij woonden toen met ons gezin, bestaande uit vader, moeder en drie kinderen in Kijkduin aan de kust bij Den Haag. Op een gegeven ogenblik moesten wij Kijkduin verlaten, omdat dit Sperrgebiet werd in verband met de bouw van de Atlantikwall. Zo kwamen wij via mijn oom in Gietelo terecht. Deze oom woonde in de villa ‘Welna’ in Twello aan de Rijksstraatweg. Op een gegeven ogenblik kon mijn vader een huis huren door bemiddeling van make-laar Henny Wolters. Dit huis stond aan de Huttendijk te Voorst en was eigendom van de Zutphense scheepsreder Boon.

In Den Haag (Kijkduin) werkte mijn vader met stadsgas verrijkt met zuurstof, zo kwam waterstof in beeld. Waterstofgas werd gefabriceerd in Schiedam bij “Oxygenium”. Het gas werd per schip vervoerd naar Zutphen en vandaar met de “Gelderse Tram” naar Voorst. Aanvankelijk in cilinders van 1.80 m. en op het laatst van de oorlog in cilinders van ongeveer 1 m., dit in verband met ontploffingsgevaar.

Als vader voor mensen sieraden moest maken leverden zij soms goud en zilver in, ook wel psalm- en kerkboeken waarvan

de sloten werden verwerkt tot armband. Na Dinsdag in september 1944 kwamen twee Duitse officieren met hun vrouwen schuin tegenover ons wonen op de hoek van de Zwarteweg/Huttendijk. Ik herinner me nog hun namen: Herr Schtrunck en Herr Becker. Herr Schtrunck was eigenlijk leraar aan een kunstnijverheidsschool. Herr Becker was gewond aan de arm waar ook zijn hakenkruisband zat.

Voor de twee Duitsers moest vader wat reparaties uitvoeren en ook kochten zij sieraden uit de inruilvoorraad. Op een dag wilde Herr Becker dat mijn vader een schaal zou maken met in het midden een hakenkruis verwerkt. Herr Schtrunck had het ontwerp gemaakt.

Dit was voor mijn vader al te grijs en ook voor mijn moeder. Goede raad was duur! De gascilinder werd achter in de tuin begraven en aan de heren werd meegegeeld, dat het gas op was en de cilinder wegens statiegeld was teruggestuurd.

Tot verbijstering van mijn ouders zeiden de heren, dat zij naar Schiedam gingen om jenever te kopen. Zij wilden wel naar “Oxygenium” en een nieuwe volle cilinder meebrengen. Maar gelukkig was de fabriek door schaarste vanwege de oorlog gesloten.

Na de bevrijding op 13 april werd de cilinder weer opgegraven en heeft mijn vader nog heel wat souvenirs voor de Canadezen kunnen vervaardigen.”

AMBTENARENREGLEMENT VOOR VOORST

Door Paul van Dun, gemeentearchivaris Voorst

Inventarisnummer 457 van het archief van de gemeentesecretarie over 1818-1940 is een in 1932 vastgesteld 'Ambtenarenreglement voor de gemeente Voorst' en de in april 1934 vastgestelde wijzigingen en aanvullingen daarop.

DE GEMEENTEAMBTENAAR

Om bij onze gemeente ambtenaar in vaste dienst te kunnen worden, moest je de leeftijd van 21 jaar hebben bereikt, 'vol doen aan de eischen van bekwaamheid', in het bezit zijn van de benodigde diploma's en een "geneeskundige verklaring".

Je was verplicht in de gemeente te gaan wonen, en voor een aantal functies gold ook de verplichting de bijbehorende ambtswoning te betrekken. Een nevenbetrekking mocht de ambtenaar niet uitvoeren, en wegwerkers mochten niet meer dan 25 are landbouwgrond bezitten. Rechtstreeks of zijdelings meewerken aan leveringen of werken voor de gemeente was ook uit den boze. Vanzelfsprekend was de ambtenaar 'gehouden de plichten uit zijn betrekking voortvloeiende nauwgezet en ijverig te vervullen en zich te gedragen, zooals een goed ambtenaar betaamt'.

VRIJE DAGEN

Vervulde de ambtenaar zijn taken naar behoren, dan had hij recht op 8 dagen vakantiekant per jaar. Inhouden van vakantiedagen was een van de mogelijke disciplinaire

straffen. Verder werd er niet gewerkt op zaterdag na 13.00 uur, op de zondag, de beide kerstdagen, Nieuwjaarsdag, Goede Vrijdag, Tweede Paasdag, Hemelvaartsdag en Tweede Pinksterdag. Katholieken hadden recht op twee extra vrije dagen: 15 augustus (Maria Hemelvaart) en 1 november (Allerheiligen). Protestanten en socialisten werden niet gecompenseerd met respectievelijk 31 oktober (Hervormingsdag) of 1 mei (Dag van de Arbeid).

De wijzigingen en aanvullingen van april 1934 ademen de geest van de Grote Depressie. In die jaren van grote werkloosheid was de overheid beducht voor sociale en politieke onrust. Gemeentes kregen toentertijd vanuit Den Haag diverse circulaire's toegestuurd waarin bij oproer militaire bijstand werd toegezegd en werd gemaand demonstraties zo min mogelijk toe te staan.

VOOR AMBTENAREN VERBODEN ORGANISATIES

Nadat in februari 1933 na een aangekondigde soldijverlaging voor 'het lagere marinepersoneel' op de in Indische wateren varende kruiser 'De Zeven Provinciën' een muiterij was uitgebroken, kwam de regering in juli 1933 met een lijst van voor ambtenaren verboden organisaties. Daarop onder andere de socialistisch georiënteerde RSP, de CPH, en het NAS.

Minister-president Colijn (ARP), 'tegen extremisme (...) zal met beslistheid worden opgetreden', had de SDAP ook graag aan het linkse lijstje toegevoegd. Aan de rechterzijde werd een aantal fascistische splinters zoals de NSNAP en de ANFB verboden. De NSB werd er pas in december 1933 aan toegevoegd.

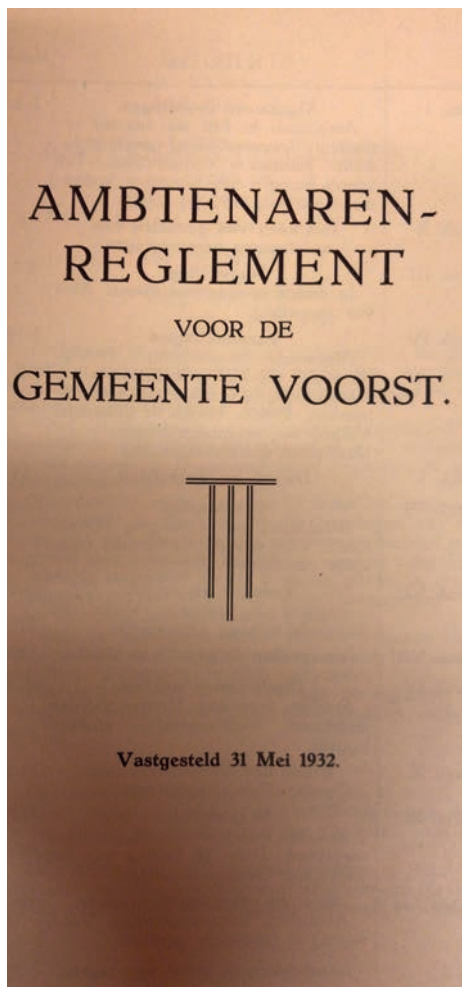
In Voorst vertaalde zich deze stemming met de aanvulling van een artikel dat meldde dat 'aan den ambtenaar eervol ontslag kan worden verleend op grond van revolutionaire gezindheid'. Bewoners van een ambtswoning mochten hun politieke gezindheid niet tonen; enkel de nationale driekleur of een oranje vaan mocht er worden gehesen. De aanvulling van 1934 ademde op nog een andere manier de geest van de 'Grote Depressie'. Artikel 37d bepaalde dat bij reorganisaties 'de gehuwde vrouwelijke ambtenaar, tenzij zij kostwinster van een gezin is', als eerste voor ontslag in aanmerking zou komen.

Daarmee anticipeerde de gemeente Voorst al op een wetsontwerp dat minister Romme van Sociale Zaken (RKSP) in 1937 indiende. Dat voorstel beoogde botweg gehuwde vrouwen het werken in loondienst te verbieden, maar werd geen wet want het laatste kabinet Colijn waarvan Romme deel uitmaakte viel in juli 1939.

Verklaring van de gebruikte afkortingen:

RSP: Revolutionair Socialistische Partij;
CHP: Christelijk Historische Partij;
NAS: Nationaal Arbeids-Secretariaat;
ARP: Anti Revolutionaire Partij

SDAP: Sociaal Democratische Arbeiders Partij;
NSNAP: Nationaal-Socialistische Nederlandsche Arbeiderspartij;
ANFB: Algemeene Nederlandsche Fascisten Bond;
NSB: Nationaal Socialistische Beweging;
RKSP: Roomsche-Katholieke Staatspartij

EEN PATER VAN HET WEZEVELD

Door Riet Faas-Hagen

Het is winter, de sneeuw kraakt onder de zwart leren schoenen van pater Dirxmijer. Hij gaat met zijn grote zwarte, maar vooral lieve hond, een ommetje maken over het Wezeveld. Prachtig zijn de beijzelde bomen. Het is koud en hij trekt zijn kraag wat omhoog, en zijn gedachten gaan naar de preek die hij moet voorbereiden voor zondag. Zeventien januari 1950 staat er op papier, verder is hij nog niet gekomen. De hond loopt langs het Maria-kapelletje, de pater prevelt een groet en buigt eerbiedig zijn hoofd.

Ha, bijna was hij uitgedleden, de weg loopt hier erg schuin. Hij gaat maar over de berm verder lopen. Zijn hond heeft nergens last van. Die staat al bij de splitsing te wachten

waar de Oude Wezeveldseweg naar links draait. De naam van de weg die rechtdoor gaat is sinds kort veranderd in 'Quabbenburgerweg', genoemd naar een boerderij met die naam.

Rechts staat een boerderij met de achterkant naar de weg zoals de meeste boerderijen hier. Een boer mest de stal

Het Maria-kapelletje aan de Oude Wezeveldseweg

Boekhandel Oonk

Stationsstraat 4 Twello

T: 0571-27 15 09

E: info@evennaaroonk.nl

uit, paard en kar staan voor de open stal-
 deur, zodat vanuit de stal met de riek de
 mest zo in de kar geworpen kan worden.
 Het grijze boerenpaard staat dromerig
 voor de kar. Van de warme mest komt
 stoom. Dirxmijer blijft even staan kijken.
 Opeens hoort hij... iets!!!. En op dit te-
 ken doet het paard een stap naar voren
 en staat weer stil. Zo kan de boer achter
 de kar uit de stal komen en de leidsels
 pakken. Aha! de pater wordt begroet.
 Maar de pater is nog niet van de schrik
 bekomen. Dat honden begrijpen wat je
 bedoelt weet hij wel maar een paard?!
 Hij spreekt vol bewondering zijn verbazing
 uit. Och zegt de boer, ik kan lezen en schrij-
 ven met dit paard. Gretig vraagt de pater
 om nog meer demonstraties. De boer pakt
 het paard bij de leidsels dicht bij het hoofd.
 "Is dit een goede pater", vraagt hij en ter-
 wijl hij het vraagt kietelt hij het paard -on-
 zichtbaar voor de pater- achter zijn oren.
 Het paard schudt briesend zijn hoofd. En
 ja de pater buigt dubbel van het lachen.
 Grinnikend wil de boer verder lopen om

de mest naar de mestvaalt te brengen.
 Maar de pater vraagt nog even of hij ei-
 eren kan kopen; de kok had er vanmorgen
 om gevraagd. Ja dat kan maar je weet het
 hè: 15 cent per stuk. Oh nee, dat is veel
 te duur! Tja dan zul je naar de buurman
 moeten die verkoopt de eieren voor 7 en
 8 cent. Oh ja, nee, nee dan gaat de pater
 toch naar de buurman. En verder gaat het.
 De pater naar de buurman en de boer naar
 de mestvaalt. Als de lege kar weer voor
 de stal staat, komt de pater terug van de
 buurman met eieren in een hergebruik-
 te suikerzak. Verontwaardigd roept hij
 naar de boer. Ik moest daar ook 15 cent
 betalen! Hij heeft ze nog nooit voor 7 en
 8 cent verkocht. Oh nee zegt de boer?
 Kun je niet rekenen, 7 en 8 is toch 15.
 En met een grinnik stapt hij achter de kar
 de stal in. Hij roept: truug.. en het paard
 sluit met de kar de ingang weer af.

Ieder gaat zijn eigen weg. De boer met bin-
 nenpret. De pater een beetje zuurzoet.

De boerderij aan
 de Quabben-
 burgerweg ter
 hoogte waarvan
 het verhaal zich
 afspeelde

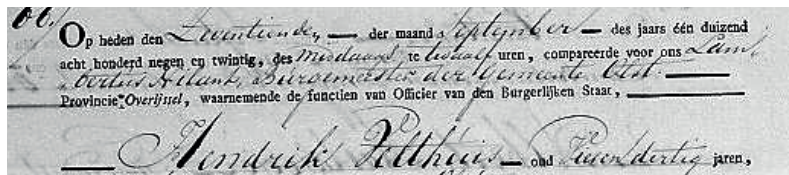
HOE DE FAMILIENAAM VELTHUIS VELDHIJS WERD

Door Gert Gootjes

In een vorige Kroniek is al vermeld dat studenten van de Hogeschool Saxion bezig zijn met onderzoek van de geschiedenis van een aantal boerderijen in de gemeente Voorst. Een van die boerderijen is de Groote Polmate aan de Melkleenweg in Terwolde. Als eigenaar/bewoner ben ik natuurlijk erg geïnteresseerd in het onderzoek. De door de studenten aangeleverde lijst met (vermoedelijke) eigenaars/bewoners van de Groote Polmate heb ik dan ook met belangstelling bekeken. Nieuwsgierig geworden naar de verbanden tussen de eigenaars/bewoners ben ik gaan zoeken in de Doop- Trouw- en Begraafregisters en de akten van de Burgerlijke Stand.

DAARBIJ KWAM IK HET VOLGENDE TEGEN:

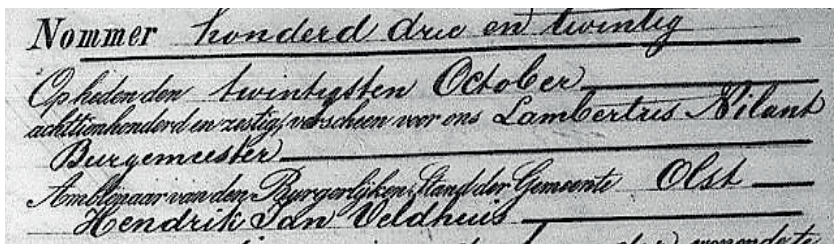
Op 17 sept. 1829 geeft Hendrik Velthuis de geboorte van zijn zoon Hendrik Jan aan. Deze heet dan dus officieel Hendrik Jan Velthuis.

Op heden den *Twintigste*, — der maand *september* — des jaars één duizend
acht honderd negen en twintig, des middaags te *terwolde* uren, compareerde voor ons *Lambertus Kilant*,
Burgemeester der Gemeente Olst —
Provincie *Overijssel*, waarnemende de functien van Officier van den Burgerlijken Staat, —
Hendrik Velthuis — oud *Twintig* jaren,

Bij zijn huwelijk te Olst op 22 april 1858 met Reindjen Roelofs heet hij nog steeds Hendrik Jan Velthuis en is boerenknecht te Terwolde.

Bij de geboorte van zijn zoon Gerrit Jan in 1860 wordt als vader de hierboven genoemde Hendrik Jan Veldhuis vermeld! Dus is de "t" in een "d" veranderd.

Nommer Twintig drie en twintig
Op heden den Twintigsten October
achthonderd en zestig verschen voor ons *Lambertus Kilant*
Burgemeester
Ambtenaar van den Burgerlijken Stand der Gemeente Olst
Hendrik Jan Veldhuis —

Hendrik Jans familienaam wordt verder door de ambtenaren (bij zowel geboorte-, huwelijks- als overlijdensaktes) als Veldhuis geschreven. Waarmee zijn nageslacht voortaan met deze achternaam door het leven gaat.

RESTAURATIE TUINMANSWONING OP LANDGOED ‘DE GROTE NOORDIJK’

Door Martin Rothengatter

Er is een Grote Noordijk en een Kleine Noordijk. Dit zijn 2 aparte landgoederen. In dit bestek hebben we het alleen over de Grote Noordijk. De Grote Noordijk heeft als adres HW Iordensweg 108 Wilp. Komend vanaf Twello ligt rechts de Grote Noordijk en links de Kleine Noordijk.

Op het landgoed ‘Groot Noordijk’ staan een aantal gebouwen: het hoofdgebouw, een Ashuisje (of sintelhuisje), het koetshuis en paardenstal, de tuinmanswoning en twee tuinmannschuren. Alle bouwwerken hebben veel achterstallig onderhoud. Doel is ook gefaseerd de andere gebouwen weer klaar te maken voor bewoning.

Bewoning op ‘Groot Noordijk’ dateert vermoedelijk al uit de 15e eeuw. Over de herkomst van de naam is geen absolute duidelijkheid. In de 15e eeuw komt de naam ‘Noirtwijk’ al voor; de naam zou daarvan afgeleid kunnen zijn. Het geheel is ontstaan uit een agrarische nederzetting. Het hoofdgebouw bestaat uit meerdere delen

Het landhuis De Grote Noordijk anno 2021. Er wordt momenteel gewerkt aan het in oude luister brengen van alle gebouwen. Op de achtergrond is de tuinmanswoning te zien. Afbeelding linksboven..

De deel: boven de oude situatie, beneden zoals het nu is gemaakt.

waarvan de oudste delen stammen uit een boerderij. Hier is in de loop van de geschiedenis aan gebouwd en verbouwd tot er 3 aaneengesloten huisjes ontstonden. In de 18e eeuw is voor deze huisjes een lanterkamer gebouwd. Nog later wordt het geheel gekocht door de familie Van Marle die aan de voorzijde van de lanterkamer een landhuis laat bouwen, waardoor het buiten de vorm kreeg die men nu nog kan zien. Door restauratie moet de allure die het vroeger had weer terugkomen. Als men binnen in het gebouw loopt, is nog goed te zien dat het geheel uit verschillende aaneengebouwde delen bestaat. Op dit moment is de tuinmanswo-

ning gerestaureerd en die wordt inmiddels weer bewoond. We hebben de restauratie wekelijks gevolgd en gedocumenteerd met foto's. De tuinmanswoning werd zoals de naam al zegt bewoond door de tuinman. Hij verbouwde in een ommuurde tuin groente voor gebruik in het huis en hij onderhield het park van het landhuis. Later werd er ook op grotere schaal groente, aardappelen en fruit verbouwd. Ook werd groente naar de veiling in Twello gebracht. Het huisje stamt uit circa 1850. Tot 1970 was het huisje bewoond. De laatste be-

De oude entree waar ook het keukentje was

De nieuwe entree met keukentje en doorkijkje naar het vroegere staldeel.

woner was de heer Peters met zijn vrouw en kinderen. Daarna is het huisje in vervel geraakt. Naast zijn werk als tuinman had de heer Peters een paard en een paar koeien. Ook die hadden een plek in het kleine huisje. Het huisje bestond uit een voorhuis waarin een entree met eenvoudig aanrecht en pomp, een kleine woonkamer met 2 bedsteden en een kelder met daarboven een opkamer. In het achterhuis was een deel met ruimte voor de koeien en een paardenstal. Direct naast de koeien, gescheiden door een steensmuur, was het toilet. Tegen de muur die voor- en

achterhuis scheidde was een trap die naar 2 kleine slaapkamers leidde en waarmee men ook op de zolder, bestaande uit sletten, boven de deel kon komen. Hier werd voor de winter een bescheiden voorraad hooi opgeslagen.

HET RESULTAAT

De restauratie van de tuinmanswoning is met respect voor de authentieke elementen uitgevoerd met authentieke materialen en werkwijzen. Het resultaat mag er zijn

Links een doorkijkje van de voorkamer naar de hal met keuken. Verder de gerenoveerde voor- en achterkant met de oude pomp precies zoals hij vroeger was geplaatst op de bestaande put.

ROMEINS GELDERLAND ÉÉN VAN DE DICTSTBEVOLKTE GEBIEDEN VAN EUROPA

Uit: Persbericht van Erfgoed Gelderland februari 2021

“Voorheen wisten we ook wel dat Gelderland goed bewoonbaar geweest moet zijn, maar nu kunnen we er voor het eerst cijfers op plakken,” vertelt onderzoeker Rozemarijn Moes (23). Voor het project Verhaal van Gelderland dook zij een jaar lang in de cijfers om de Gelderse bevolking van prehistorie tot heden te reconstrueren.

In de Romeinse tijd moeten er in Gelderland zo’n 63.000 tot 91.000 mensen hebben gewoond. Voor hedendaagse begrippen lijkt dat niet veel, maar toentertijd was dit enorm. “De hoge zandgronden, maar vooral ook de vruchtbare rivierklei zorgden vanaf het vroege begin voor hoge bevolkingsdichtheden,” aldus Moes. Een

groot deel van de bevolking woonde in het Rivierengebied. Met meer dan 30 personen per vierkante kilometer behoorde dit gebied daarmee tot Europa’s dichtstbevolkte gebieden.

GROTE AFNAME BEVOLKINGSAANTALLEN

Deze bewonersaantallen zijn inclusief ongeveer 17.000 Romeinse soldaten die in het Rivierengebied verbleven om de grens te bewaken. Maar ook zonder Romeinse soldaten woonden er in die tijd veel mensen: gemiddeld meer dan 20 per vierkante kilometer. Ter vergelijking: in het thuisland van de Romeinen, Italië, waren dat er 30, in de Donauregio 9 en in Spanje 12. Met

Vanuit de Broerstraat naar de markt in het stadscentrum van Nijmegen omstreeks 1830, Regionaal Archief Nijmegen – CC0)

het vertrek van de Romeinen vanaf de vierde eeuw na Christus, nam de bevolking schrikbarend af. Dat had niet alleen met het vertrek van de Romeinen zelf te maken, maar ook met klimaatverandering, ziekte en toegenomen onveiligheid. “Ook boven de limes, de grens van het Romeinse rijk, liep het inwonertal terug, op de Veluwe bijvoorbeeld, waar de aantallen sowieso al lager waren dan in het Rivierengebied. Overal in Europa zijn dergelijke afnames zichtbaar, tot wel 80% van de bevolking”.

GEEN GESCHREVEN BRONNEN

“Tot en met de vroege middeleeuwen ontbreken geschreven bronnen”

Niet alleen voor de Romeinse tijd, maar ook voor andere tijdvakken komt Moes met nieuwe cijfers. Een jaar lang werkte ze aan de reconstructie van de Gelderse bevolking van prehistorie tot heden. Het bleek een hele uitdaging: “Eigenlijk hebben we pas vanaf 1795 goed toegankelijke cijfers. Vóór die tijd zijn tellingen fragmentarischer. Tot en met de vroege middeleeuwen ontbreken geschreven bronnen

Romeins legioen (Bron:RomeinenNU,CC BY 2.0) nagespeeld door een re-enactmentgroep.

zelfs geheel. Dan kijken we vooral naar archeologie: hoeveel nederzettingen waren er?”

ONDERZOEK BRENGT VEEL NIEUWE INZICHTEN

De eerste volledige bevolkingsreconstructie brengt veel nieuwe inzichten. Zo blijken het Rivierengebied, de Achterhoek en de Veluwe elk een eigen ontwikkeling te ondergaan. “Het voordeel van zo’n reconstructie is dat we Gelderland voor het eerst over een langere periode kunnen volgen. Bovendien is het bij geschiedschrijving altijd belangrijk om te weten over hoeveel mensen je het nu precies hebt. Het maakt voor gebeurtenissen nogal uit of je het over 100 of 100.000 mensen hebt. Juist in dat opzicht biedt dit rapport aanknopingspunten voor nieuw onderzoek. Wat is bijvoorbeeld de samenhang tussen economie en bevolking? En hoe zit het met die laat-Romeinse daling? Nu we de aantallen hebben, kunnen we ook daar naar gaan kijken.”

OVER VERHAAL VAN GELDERLAND

De resultaten van het onderzoek worden verwerkt in het Verhaal van Gelderland. Dit overzichtswerk over de Gelderse geschiedenis wordt in 2022 gepubliceerd. Verhaal van Gelderland is een initiatief van Erfgoed Gelderland, hoogleraar Gelderse geschiedenis Dolly Verhoeven aan de Radboud Universiteit, Rozet en Omroep Gelderland om de geschiedenis van Gelderland te beschrijven, breed te presenteren en beleefbaar te maken. Het rapport van Rozemarijn Moes is binnenkort beschikbaar via Rozet Bibliotheek.

VERDEDIGINGSWERKEN LANGS DE IJSSEL.

Gepubliceerd door Norman Boekhout Sr.

De IJssel was - zeker in vroegere jaren - een belangrijke barrière tussen strijdende partijen. Wie versterkingen langs de IJssel in handen had, kon het een oprukkende tegenstander dus bijzonder lastig maken. Reeds in een vroeg stadium waren er schermutselingen aan de IJssel. Het verhaal gaat dat Lebuïnus met zijn assistent Marchelmus, die later in Twente predikte, in Wilp een oratorium of bedehuis stichtte. Waarschijnlijk werd dit bedehuis evenals de in Deventer gestichte Lebuïnuskerk door de Saksen verwoest. De kerk van Wilp staat vermoedelijk op dezelfde plaats waar Lebuïnus zijn oratorium stichtte en kreeg daarom de naam Lebuïnuskerk.

GRAVEN EN HERTOGEN VAN GELRE

De volgende oorlogshandelingen die zich in deze streek afspeelden vonden plaats tijdens de heerschappij van de graven en hertogen van Gelre. Nadat zij ook in bezit waren gekomen van de Veluwe en hetgraafschap Zutphen, kregen ze veel macht en aanzien. De bisschop van Utrecht, die de macht over de Veluwe verloor, liet het er niet bij zitten. Het gevolg was een groot aantal krijgshandelingen tussen de bisschop van Utrecht en de machthebbers van Gelre. De zich als stadstaten ontwikkelende steden langs de IJssel, zoals Deventer, bemoeiden zich er mee. Het belang van de steden langs de IJssel was een vrije doorgang op de rivier ten behoeve van hun

handel. De ene keer waren ze onderhandelaar bij conflicten, de andere keer streden ze mee. Dus veel strijd rond Deventer. Tot na de Tachtigjarige Oorlog was de inname van steden van groot belang, omdat men dan ook het omliggende land beheerste. Bovendien had men dan, omdat de steden aan de rivier lagen, vrije doorvaart. Tijdens een van de vele schermutselingen tussen de machthebbers van Gelre en de bisschoppen van Utrecht bouwde Karel van Egmond, Hertog van Gelre en graaf van Zutphen, twee dwangburchten. De ene was de Altena, in de volksmond 'De kiek in de pot' genoemd. Deze stond bij de noordelijke toegang van de Bolwerksweide. De andere was 'de Morgenster' en stond aan de Veluwse kant van de IJssel, bij de plaats waar een oude IJsselarm, die om de Worp liep, in de IJssel stroomde. De aanleiding hiertoe was gelegen in het feit dat de stad Deventer aan de Veluwse zijde van de IJssel een toren ter verdediging van de brug had gebouwd, genaamd Spijtenburg. Deze werd door de Hertog 'nedergeworpen' en hij liet vervolgens de twee zwaar omwalde forten bouwen. 'De Morgenster' stond op de plaats van de latere herberg-boerderij 'de Volle Hand', nu 'Diekhuus' genaamd. In 1528 gingen de Altena en de Morgenster ten onder. Van de stenen bouwde men de Waag te Deventer. Na de dood van hertog Karel in 1538 schonk zijn opvolger hertog Willem van Kleef de restanten van

de Morgenster aan de stad Zutphen. De stadsmuur van Zutphen werd hiermee versterkt.

Naast de fortificaties waren versterkte adellijke huizen van belang bij al het strijd-gewoel. Vanaf circa 1200 telde het huidige gebied van de gemeente Voorst een aantal versterkte huizen die geen bezit waren van de heren van Gelre; dit waren zogenoemde open huizen. Dat betekende dat zij in tijden van oorlog opengesteld moesten worden ten behoeve van het krijgsgedeven van de Gelderse machthebbers. Voorbeelden hiervan waren Sinderen en Huize Wilp. De Nijenbeek kwam in 1296 in bezit van de graaf van Gelre.

TACHTIGJARIGE OORLOG

Sedert 1576, ten tijde van de Tachtigjarige Oorlog, had de omgeving van Deventer ernstig te lijden van de in Deventer gelegerde Hoogduiters. Deze troepen, onder commando van overste Polweiler, veroorzaakten veel schade en ellende op de Veluwe. Daarom werden troepen naar deze regio gestuurd onder leiding van hopman Wolter Hegheman. Hij werd omschreven als een “blixem van oorlog, die vijanden door het bloot gerucht van zijn naam en aenkomst plagh te verwarren”. Bij verrassing nam hij Terwolde en Twello in en bracht de kerken en naaste omgeving in staat van verdediging. Gevechten waren er aan de lopende band. Hij veroverde de dijk en bouwde een grote schans op het kruispunt Wilpsedijk-Rijksstraatweg-Twelloseweg en één bij het huidige restaurant ‘Diekhuus’. Nadat de strijd in het voordeel van Hegheman was beslist is hier nog eenmaal een grote Spaanse legermacht ge-

weest. Dit gebeurde in 1629 om Frederik Hendrik voor Den Bosch weg te lokken. Deze legermacht bouwde in Terwolde een groot legerkamp. Aan het eind van de 16e eeuw werden aan de Veluwe kant van de IJssel een aantal versterkingen gebouwd, de zogenoemde blokhuizen. Tijdens de Tachtigjarige Oorlog werd de IJssel structureel als verdedigingslinie in gebruik genomen.

FRANSE TIJD

Na de Tachtigjarige Oorlog werden er andere verdedigingswerken langs de IJssel gebouwd. Deze lagen bij plaatsen die voor militairen geschikt waren om de IJssel over te steken. Op grondgebied van de gemeente Voorst lagen oversteekplaatsen bij Wilp, in de nabijheid van het Dommerholtsveer en ook bij Westerbeek was zo’n oversteekplaats. De Veluwe was moeilijk te veroveren via de Betuwe en het IJsselmeer.

Na de Tachtigjarige Oorlog kwam de Franse tijd en daarmee weer veel strijd rond Deventer. De Franse troepen brachten niets anders dan ellende voor de plaatselijke bevolking. Zij vorderden op grote schaal voedsel voor mens en dier. Ook moest er voor het Franse leger gewerkt worden. Veel werd ook door de soldaten geroofd. ‘De Ziele’, herberg ‘de Dood’ en herbergboerderij ‘De Volle Hand’ werden in brand gestoken. De kozakken brachten vervolgens bevrijding, maar ook zij teerden op de plaatselijke bevolking evenals overigens Hollandse troepen en troepen gerecruteerd uit de lokale bevolking. Bovendien hadden de Kozakken problemen met het mijn en dijn. De bevolking moest

tevens verdedigingswerken aanleggen. Op 1 januari 1816 was deze ellende voorbij. Als aandenken staat op het landgoed “De Poll” een kozakkenhut.

TWEEDE WERELDOORLOG

Na de Franse tijd was het een poosje stil aan de IJssel. In de Eerste Wereldoorlog bleef Nederland buiten schot, maar na grote dreigingen werd in 1939 de IJssellinie opnieuw opgebouwd. Er werden kazematten gebouwd langs de IJssel om van de rivier weer een verdedigingslinie te maken. De drie uit de achttiende eeuw resterende redoutes in de Wilpse klei bij het Dommerholts veer werden opnieuw ingericht door Defensie.

Bij de Duitse inval in 1940 werd niet veel gevochten in de gemeente Voorst. Bij de bevrijdende oversteek van de Canadezen in Wilp in 1945 werd wèl heftig gevochten, met veel doden als gevolg. Aan beide zijden vielen circa 100 doden. Veel boerderijen op de Wilpse Klei werden in brand geschoten en de kerk werd ernstig beschadigd, maar ook in de Wilpse Achterhoek werden veel boerderijen verwoest.

DE LAATSTE IJSELLINIE

De laatste IJssellinie werd na de Tweede Wereldoorlog aangelegd, maar heeft nooit als zodanig dienst gedaan. Tijdens de periode van de Koude Oorlog heerste er angst voor de Russen. Toen er geen Russen kwamen, werd de IJssellinie ontmanteld. Gezien de gevechtstechnieken die in moderne oorlogen worden toegepast, mag men aannemen dat de IJssel zijn functie als verdedigingslinie voorgoed heeft verloren.

ENIGE OVERGEBLEVEN MONUMENTEN:

De schans

Voor de bouw van de schans op het huidige kruispunt Rijksstraatweg-Wilpsedijk, was er op 23 maart 1578 een “sware schermtzell met die van Deventer “. Aan beide zijden waren wel 50 doden of gewonden. Bij deze krijgshandelingen veroverde hoptman Hegheman de dijk aan de Twellose en Terwoldse zijde van Deventer. Hij vroeg daarom aan de heren te Arnhem om aanvulling van kruit en andere militaire voorraden zoals musketten en morgensterren. Bovendien vroeg hij om ‘vijftig schutten’, nodig om een schans te bouwen. Op 31 maart werd de schans gebouwd. Er werd veel gevochten in en om het huidige plantsoen op de Worp. Bij een van die uitvallen van de Hoogduiters, achthonderd man sterk, verloor Hegheman het Fenneken Cockxhuis. Dit stond ongeveer op de plaats van de huidige Hovenschool. Hegheman weet dit verlies aan de slechte betaling van

Waar nu het kruispunt Wilpsedijk-Rijksstraatweg-Twelloseweg is, werd in de 16e eeuw een verdedigingsschans gebouwd. Ook het water zorgde voor gevaarlijke situaties

zijn soldaten. Vijf weken op soldij wachten had “de knechten halffonwillich gemaect”. Op 9 april werd de schans door negenhonderd man bestormd, de gehele bezetting van Deventer. Een deel van een verslag hierover luidt als volgt: “Hij liet se stilswijgende aencomen; ende doen sij op meinden te climmen, liet hij soo daeronder blaesen, datter vele doot gebleven sijnde, de ander met heur dooden weder nae de stadt sleipten”. De schans zal afgebroken zijn op het moment dat Deventer definitief in handen kwam van het staatse leger.

Het Diekhuus

De eerste gegevens over de plek waar nu restaurant “Het Diekhuus” staat betreffen een blokhuis gebouwd door Hertog Karel van Gelre, genoemd ‘De Altena’. In de Franse tijd ging het er ook roerig aan toe rond het Diekhuus en het hier aanwezige veer. Dit veer ging vlak bij de toenmalige herberg-boerderij over de IJssel. Tevens was er een loswal voor aan- en afvoer van goederen. De Franse bezettingstroepen van de stad Deventer hebben de herberg rond 1800 in brand gestoken. In 1814

hebben de kozakken getracht hier een overgang over de dichtgevroren IJssel te maken. De oorspronkelijke, eeuwenoude naam, van de herberg-boerderij was ‘De Volle Hand’. Het was altijd een belangrijke pleister- en vergaderplaats. Na 1822, toen het polderbestuur niet meer in de kerk mocht vergaderen, vergaderde het hier. In 1978 veranderde de nieuwe eigenaar de eeuwenoude naam ‘De Volle Hand’ in de nietszeggende naam ‘Diekhuus’. Als reden hiervoor gaf hij, dat dit pand een tijd gefungeerd had als huis van lichte zeden, voordat hij het in bezit kreeg. De oude naam vond hij daarom niet geschikt voor het nieuwe restaurant. In 1984 is het restaurant nogmaals afgebrand en in zijn huidige vorm herbouwd.

Blokhuisen

Wie vanaf het zuiden over de dijk naar Terwolde gaat, ziet bij de driespong Bandijk-Deventerweg de blokhuisen. Bij belegeringen van Deventer was deze plaats met zijn loswal altijd van strategisch belang voor strijdende partijen. Het gebied dankte zijn naam aan een verdedigings-

Een van de
blokhuisen
aan de
Bandijk in
Terwolde

werk, een zogenaamd blokhuis bestaande uit een twee verdiepingen tellend gebouw met een aarden omwalling. Deze blokhuisen werden eind 16e eeuw aan de Veluwe zijde langs de IJssel gebouwd. Er liggen drie boerderijen die in hun naam het woord blokhuis bewaarden. Het Grote Blokhuis, het huidige gebouw, stamt uit 1800 en het Kleine Blokhuis. Beide boerderijen hadden ook de functie van café. Oorspronkelijk was hier ook een voetveer. De derde boerderij was het Kuipershuis of Pannenblokhuis. Pannen' betekent in dit geval laaggelegen terrein. Uit het zomerhuisje van Het Grote Blokhuis ontwikkelde zich na de oorlog de huidige woning op die plek. In 1648 bestond Het Grote Blokhuis uit één morgen met huys, hof en bomgart en werd het bewoond door Adriaantjen Marinis.

IJssellinie 1950-1968

Een recht stukje Bandijk, net vóór de Scherpenhof bij Terwolde, tegenover boerderij 'Hof ter Waarde' is het enige stukje in de gemeente Voorst dat nog herinnert aan de

Eens onderdeel van de IJssellinie, nu grazen er vredig koeien

IJssellinie. Vanwege het militair-strategische spanningsveld in Europa werd de IJssellinie na de Tweede Wereldoorlog nieuw leven ingeblazen. De IJssellinie werd aangelegd, ondanks het feit dat onze militaire bondgenoten er de voorkeur aan gaven om een andere verdedigingslinie zuidelijker aan te leggen. De verdediging zou uitgevoerd worden door het eerste legerkorps, hiertoe opgericht op 15 november 1952. Het 90e R.I. (Regiment Infanterie) zou gelegerd worden van de Afsluitdijk tot Terwolde; het traject van Terwolde tot Dieren was voor de 1e divisie en het 96e R.I. De Parate 4e Divisie zou als reserve ten westen van de IJssel, op de Veluwe, opgesteld worden. Deze infanterieregimenten waren niet uitgerust met tanks of artillerie. Om te voorkomen dat men deze linie zou ontwijken, zoals de Luftwaffe in 1940 deed, werd de luchtafweer versterkt. De luchtdoelartillerie werd daarom zodanig versterkt dat het na de infanterie het grootste militaire wapen werd, gemeten naar het aantal manschappen.

Bij Welsum zou de IJssel afgesloten worden en het opgestuwde water zou vanaf deze plaats via doorlaten het gebied ten westen van de IJssel inunderen. Omdat de verdediging van West Europa werd verlegd naar het stroomgebied van de Weser en Fulda werd deze linie opgeheven. Men zag de IJssellinie nu alleen nog als een militaire hindernis. Op 21 februari 1964 werd besloten tot opheffing en in 1968 werd de ontmanteling voltooid

Bronnen:

- Oudheidkundige Kring Voorst , thans Historische Vereniging Voorst
- Jan Lubberts

UITNODIGING ALGEMENE LEDENVERGADERING

Donderdag 28 oktober 2021,

Zaal Korderijnk te Twello

Aanvang 19.30 uur

Zaal open 19.00 uur

AGENDA

1. Opening / mededelingen
2. Vaststellen notulen van de uitgestelde ledenvergadering 2020, opgenomen in Kroniek 4-2020 op pagina 3.
3. Jaarverslag 2020:
Het jaarverslag over 2020 is opgenomen in deze Kroniek op pagina 40.
Tevens is het beschikbaar via de website en ligt ter inzage op het kantoor.
4. Financieel jaarverslag 2020 opgenomen in deze Kroniek op pagina 42.
De volledige financiële jaarrekening, inclusief balans en begroting, is beschikbaar via de website en ligt ter inzage op het kantoor.
5. Verslag kascommissie 2020
(Fred Liese en Bert van de Zedde) en décharge bestuur.
6. Benoeming kascommissie 2021: Bert van de Zedde en Bertine Grevinga.
7. Benoeming reservelid kascommissie
8. Vaststellen begroting 2021, opgenomen in deze Kroniek op pagina 42.
9. Voorstel jaarlijkse aanpassing hoogte contributie. Voorstel voor contributie aanpassing per 1 januari 2022.
Toelichting opgenomen op pagina 41.

10. Samenstelling bestuur

Er worden geen wijzigingen voorgesteld.

11. Toelichting voortgang samenwerking met de Stichting Cultuurhistorie Voorst
12. Toelichting samenwerking met Saxion Hogeschool.
13. Rondvraag
14. Sluiting vergadering

PAUZE

20.30 uur:

Vertoning van Canadese oorlogsfilms, gemaakt tijdens de bevrijding van Voorst in 1945 (collage: door Wim Wassink)

21.15 uur:

Audiovisuele presentatie van het verloop van de bevrijding van Voorst e.o. door Bert en Ina Visser

22.00 uur: Sluiting

ALGEMEEN

Het jaar 2020 werd gekenmerkt door de plotselinge uitbraak van het zgn. coronavirus.

Het jaar begon goed met de opening van de tentoonstelling in de bibliotheek over de oorlogsjaren en de bevrijding. Helaas moest de bibliotheek al na enkele weken de deuren sluiten: vanaf eind maart waren dit soort publieke bijeenkomsten niet meer mogelijk.

Voor ons betekende het dat de overige geplande en voorbereide activiteiten in het kader van de herdenking van 50 jaar vrijheid niet mogelijk waren. Lezingen en tentoonstellingen konden niet doorgaan.

Ook de studieruimte werd gesloten, waardoor veel werkzaamheden niet uitgevoerd konden worden. Enkele medewerkers hebben niettemin een deel van het werk voortgezet, zodat niet alle tijd verloren is gegaan.

De Kroniek is ondanks de beperkte mogelijkheden, toch viermaal verschenen.

Het bestuur zette haar werk voort, zij het meestal in de vorm van beeldschermvergaderen.

In de loop van de zomer was er wat meer mogelijk, maar kort daarna traden opnieuw lockdowns in werking.

HUISVESTING

Het bestuur is actief gebleven ondermeer in het onderzoeken van mogelijkheden voor betere huisvesting. Tot dusver zonder concreet resultaat. Enkele interessante opties houden wij voor de langere termijn in gedachten.

ALGEMENE LEDENVERGADERING

Vanwege de coronamaatregelen werd de ALV verplaatst naar oktober. De opkomst was goed, voor zover de beperkende maatregelen het toelieten. Zie verder de notulen van die vergadering.

TOT SLOT

Het bestuur kijkt terug op een mager jaar voor de HHV, met name waar het de mogelijkheden voor onderlinge contacten van de medewerkers betreft. Gelukkig is de sfeer goed en hopen wij in 2021 de draad weer te kunnen oppakken.

In historisch perspectief is het de moeite waard om het verloop van de coronacrisis in onze gemeente te boekstaven.

Te behandelen op de ALV van de Historische Vereniging Voorst op donderdag 28 oktober 2021, 19.30 uur in zaal Korderijk te Twello

Het is inmiddels al meer dan 5 jaar geleden dat de contributie van de Historische Vereniging Voorst is aangepast. Inmiddels hebben we wel te maken gehad met diverse kostenstijgingen.

AANPASSING PER 1 JANUARI 2022

Het bestuur vindt het daarom noodzakelijk met een voorstel te komen ten aanzien van de ontwikkeling van de hoogte van de contributie. Tevens vindt het bestuur het wenselijk de komende 5 jaar weer rust te hebben op het front van de contributie. Daarom stelt het bestuur de volgende contributieaanpassing voor.

Per 1 januari van 2022 en van de 4 jaren

daarna wordt de verhoging van de contributie van een 1-persoonslidmaatschap € 0,50 per jaar. De verhoging van een meerpersoonslidmaatschap op één adres wordt op die data € 0,75.

Het één-persoonslidmaatschap wordt per 1 januari 2022 dan € 20,50 en op 1 januari van het jaar daarop en de 3 jaren er na telkens € 0,50 hoger. Voor het meerpersoonslidmaatschap wordt het bedrag per 1 januari 2022 € 25,75 en in de jaren er na telkens € 0,75 hoger.

Hiermee liggen de afspraken over de contributie voor een periode van 5 jaar vast, onvoorziene substantiële veranderingen in de vereniging daargelaten. Een afwijking van deze regeling voor 5 jaar behoeft altijd weer de goedkeuring van een ALV.

Het bestuur

Het pand aan de Dorpsstraat in Twello, oorspronkelijk hotel de Stattenhoed, waar de Historische Vereniging Voorst gevestigd is

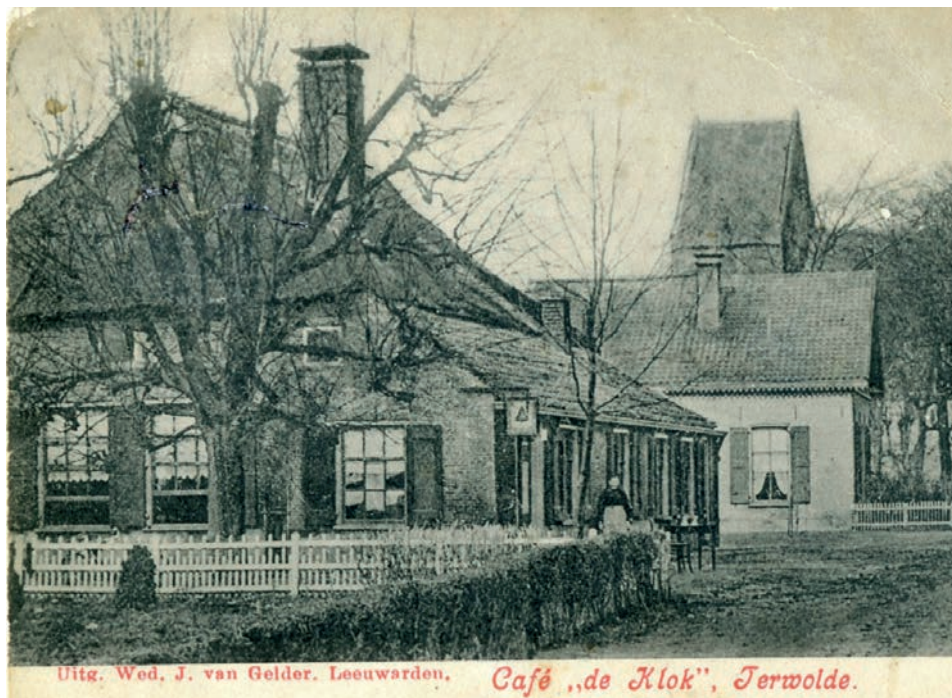
FINANCIEEL JAARVERSLAG 2020

EN BEGROTING 2021

Staat van Baten en Lasten	2021 Begroting	2020 Werkelijk	2020 Begroting	2019 Werkelijk
BATEN	€	€	€	€
Contributies	14.000	14.163	14.000	14.424
Subsidie Gemeente Voorst	2.250	2.232	2.050	2.029
Advertenties Kroniek	1.250	1.250	1.300	1.300
Gift Stichting Luikenfonds	0	3.500	0	0
Overige giften en donaties	1.000	813	2.000	1.412
Overige baten	1.000	2.750	1.250	671
	19.500	24.708	20.600	19.836
LASTEN				
Huisvestingskosten	7.700	7.664	7.600	7.076
Druk- en verzendkosten	4.800	4.312	4.500	5.173
Algemene kosten	2.800	5.174	3.000	5.688
Kosten kantoor en archief	1.500	1.633	2.000	1.920
Kosten lezingen/activiteiten	500	387	1.000	544
Afschrijving vaste activa	2.200	2.523	2.500	1.959
	19.500	21.693	20.600	22.360
Per saldo	0	3.015	0	-2.224
Website Digitale atlas: gefactureerd		10.765	0	0
externe kosten		- 800	0	0
reservering		9.965	0	0
Opbrengst boek Voorst 1818-2018		237	0	10.442
Correctie voorgaande jaren		0	0	804
Resultaat	0	3.252	0	9.022
BALANS		Begroot	Werkelijk	Begroot
		2021	2020	2020
Inventaris		3.500	5.101	1.803
Vorderingen		500	2.808	5.009
Liquide middelen		49.400	39.805	28.381
Totaal Activa		55.400	49.778	38.208
Reserves begin boekjaar		37.499	34.247	25.225
Resultaat boekjaar		0	3.252	9.022
Reserves eind boekjaar		37.499	37.499	34.247
Voorziening Website Digitale Atlas		15.465	9.965	0
Kortlopende schulden		2.436	2.314	3.961
Totaal Passiva		55.400	49.778	38.208

BIJ EEN OUDE ANSICHT

Door Hanneke Haaksma

Café De Klok, Dorpsstraat 71, in de historische kern van Terwolde, kent al een lange historie. Op de eerste, flink geretoucheerde foto uit circa 1890 ziet u een boerderij van het hier meest gebruikelijke hallenhuistype. Maar als u goed kijkt hangt er aan deze boerderij een uithangbord met daarop een klok afgebeeld. Vanaf 1840 is er voor het eerst vermelding van de naam “De Klok”, de boerderij zelf is uit 1800-1825. De eigenaar/vruchtgebruiker was toen Jan Warner De Wilde. De twee leilindes, die er nog steeds staan, laten zien dat boerderij een andere oriëntatie had.

De linkerkant gezien vanaf de Dorpsstraat was feitelijk de voorgevel. Vanaf 1876, De Klok werd toen gepacht door Hendrikus Veldwijk (vanaf 1885 eigenaar), verrees links achter deze lindes een rookhuis, de boerin rookte daar in die periode o.a. hammen en rookvlees (later is dit rookhuis weer afgebroken). Ook fungeerde een deel van de boerderij als slachthuis, het vlees werd in een ruimte naast het café bij opbod verkocht. Behalve café en verkooplokaal fungeerde De Klok ook nog als vergaderruimte.

In 1902 brengt Hendrikus Veldwijk een

Café de Klok, gezien van de straatzijde, waar in 1910 de feestzalen zijn aangebouwd, maar waar ook nog de contouren van de boerderij te zien zijn.

splitsing van boerderij en café aan. Tussen 1905 en 1910 was Daniël Westhof al medebewoner van De Klok en hij werd waarschijnlijk later ook eigenaar van het pand. Vanaf 1881 was er een drankvergunning nodig en de eisen voor een dranklokaal werden in het begin van de 20ste eeuw steeds verder aangescherpt.

In 1910 werd aan de bouwkundige H. Mulder uit Terwolde opdracht gegeven om

aan de rechterzijde van de boerderij, aan de kant van de Dorpsstraat dus, twee cafézalen in zogenaamde overgangsarchitectuur te bouwen. Opvallend is de gemetselde balustrade, de naamplaat met opschrift Café De Klok en de schijnklok, die passen bij deze architectuur.

De tweede foto geeft een goed beeld van de situatie na 1910. Deze ansichtkaart dateert uit 1937, eigenaar was toen Gerard Westhof.

Behalve belangrijke ontmoetingsplek en vergaderruimte, werd De Klok nu ook veel gebruikt door muziek en toneelverenigingen. Tijdens de Tweede Wereldoorlog huisvestte De Klok het distributiekantoor voor Terwolde.

In 1984 stopte de toenmalige eigenaar met café activiteiten in De Klok. In 2002 is De Klok een rijksmonument geworden.

Op de derde foto ziet u de huidige situatie. De naamplaat Café De Klok en de schijnklok, die 2 over 10 wijst, herinneren ons aan de vroegere functie van dit markante pand.

Café De Klok met op de gevel tussen de vlaggen de 'schijnklok'

HORSTINK

KWALITEITSBOUWERS VAN HUIS UIT!

Waarmee kunnen wij u van dienst zijn?

De kwaliteitsbouwers
van Horstink maken het!

| J.W. Frisostraat 15
| 7391 DJ Twello
| Tel 0571 - 27 14 83
| Fax 0571 - 27 10 36
| info@horstink-twello.nl

www.kwaliteitsbouwers.nl

Luxe woningbouw

Aan- en verbouw

Complete badkamers

Utiliteitsbouw

Restauratie

Onderhoud

kriebelZ

brasserie

Dorpsstraat 59
7396 AL Terwolde
T 0571 - 292 022
E info@brasserie-kriebelz

Met liefde kan alles...

Voorsternieuws Print&more

Printen en kopiëren, maar ook om
o.a. drukwerk te laten ontwerpen
en drukken, om boeken, liturgieën,
posters te laten maken
en om geboorte-, trouw-, en
jubileumkaarten uit te zoeken.

Dé huis-aan-huis- krant van de
gemeente Voorst e.o.
en de praktische drukwerkwinkel
dichtbij huis onder één dak in Twello

Stationsstraat 17, Twello
www.printandmore.nu
(0571) 27 61 91 | info@printandmore.nu

De Groot

www.degrootzalen.nl

Avervoordseweg 2 De Vecht • Telefoon: (055) 323 12 61

Kwartaalblad van de Historische Vereniging Voorst

Mail redactie: kroniek@historischeverenigingvoorst.nl
Postbus 170, 7390 AD Twello

